

ČESKÝ KRUMLOV V UMĚLECKO-HISTORICKÉ LITERATUŘE, BILANCE A PERSPEKTIVY

JAN MÜLLER

Obr. 1: Český Krumlov, celkový pohled od jihovýchodu (foto z archivu PÚSČ, 1998).

Jen nemnoho měst v českých zemích disponuje tak pozoruhodným uměleckohistorickým fondem a vyznačuje se natolik nevšedními urbanistickými kvalitami jako Český Krumlov. Přesto i letmý pohled do bibliografických pomůcek prozradí překvapenému zájemci, že památka v Seznamu světového, kulturního a přírodního dědictví UNESCO do dnes postrádá moderní erudovanou monografii.¹⁾ Rovněž

poznání jednotlivých stránek uměleckého odkazu staletého rezidenčního sídla vykazuje překvapivě mnoho mezer.

Zdání ovšem do jisté míry klame. Obrovské množství badatelské práce je totiž odborné veřejnosti často skryto ve stovkách zaprášených elaborátů průzkumů všeho druhu, expertiz, posudků i archivních rešerší.²⁾ Nevyužitou

1) Z obecně historické poválečné literatury uvedme: J. Zálaha, Sedm set let správy města Českého Krumlova, in: J. Muk, I. Neumann, J. Zálaha, 5 století Českého Krumlova ve výtvarném umění, Český Krumlov 1974, s. 9 - 15; Týž, Stručné dějiny Českokrumlovska, Český Krumlov 1983; Týž, Šumava od A do Z, České Budějovice 1984. Vlastivědnou literaturu reprezentují metodologicky i obsahově antikvované a nacionálně podbarvené práce sudetoněmeckých autorů: R. Essl (red.), Der Kreis Krumm au an der Moldau. Die Heimat Adalbert Stofers, Im Selbstverlag des Heimatkreises Krumm au a. M. 1983; E. Hans (red.), Unsere Heimat. Die Stadt Krumm au an der Moldau im Böhmerwald, Waldkirchen 1992. Umělecko-historické práce: E. Šamánková, J. Vondra, Český Krumlov. Městská památková rezervace, státní zámek a památky v okolí, Praha 1961; J. Muk, Nástin stavebního vývoje Českého Krumlova, in: J. Muk, I. Neumann, J. Zálaha, 5 století, I. c., s. 17 - 25.

K problematice hradu a zámku: K. Tannich, Die Burg Krumm au, zvl. otisk „Bohemia“, München 1963; J. Zálaha, Státní zámek Český Krumlov, České Budějovice 1982; J. Müller, Český Krumlov. Hrad a zámek, Praha 1996. O urbanistickém vývoji města naposledy pojednal K. Kuča, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1 (A - G), Praha 1996, s. 564 - 579.

2) Jedná se zejména o stavebně-historické průzkumy Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů Praha (SÚRPMO), na kterých se podíleli především J. Muk, D. Libal, P. Vlček a L. Lancinger. Souborně: J. Muk, Český Krumlov. Stavebně-historický rozbor objektů. 1 - Vnitřní město, 2 - Latrán, Špičák, 3 - Horní Brána, Plešivec, SÚRPMO Praha 1965 (rkp); J. Škabrada, P. Dostál, Český Krumlov - Plešivec. Stavebně-historický průzkum a památkové hodnocení, SÚRPMO Praha 1983 (rkp). Další skupinu produkce představují restaurátorské průzkumy, posudky a expertizy Státních restaurátorských ateliérů Praha (StRA) a dalších soukromých subjektů po roce 1990.

banku, především technologických poznatků, představují také restaurátorské zprávy.³⁾

Uvedená dokumentace bývá ovšem spravována často dosti svérázným způsobem a postupně ve velkém rozsahu mizela, aniž by mohla zanechat alespoň stopu v literatuře. Sami její zpracovatelé bohužel, až na menší výjimky, z různých důvodů výsledky svých zjištění nepublikovali.

Předkládaná bilance „českokrumlovské historiografie“ abstrahuje od většiny základních oborových syntetických publikací, prací vlastivědného, turistického a průvodcovského charakteru. Věnuje však pozornost též literatuře archeologické a obecně historické. Z nepublikovaných průzkumů pisatel informuje podrobněji o vlastní aktivitě na tomto poli a přináší alespoň několik nových informací.

K posouzení dosažených výsledků v „krumlovském bádání“ poslouží retrospektivní recenze knihy Václava Menclova a kolektivu *„Český Krumlov. Jeho život a umělecký růst“*, která vyšla již před padesáti lety (1948).

Text „Menclova“ Krumlova je rozčleněn do šesti základních bezejmenných kapitol, mapujících vývoj města a hradu od 13. do 19. století. Připojen je exkurs o zámecké obrazárně a seznam literatury.

I. Vítkovci, založení hradu a města (s. 9 - 19)

Vítkovská historie, včetně ursinovské pověsti, i problematika nejstarších cest v krumlovské krajině disponuje dnes samozřejmě novější literaturou. Přesto nejsou dosud detailnější dějiny krumlovských Vítkovců, v posuzované knize místy zaměňovaných za Rožmberky, plně objasněny.⁴⁾ Značně ovšem díky archeologům pokročilo poznání nejstaršího osídlení Českého Krumlova. Na území tzv. Nového Města byly odkryty nálezy z období pozdního paleolitu, neolitu a starší doby hradištní (Slované, 8. století).⁵⁾ Pestré pravěké dějiny má i hradní návrší, kde není vyloučena ani existence hradiště v době bronzové. Následné kulturní vrstvy náleží době pozdně halštatské a pozdně laténské.⁶⁾ Další vykopávky na území Latránu a vnitřního města naznačují sídlištní kontinuitu v období raného středověku mezi 8. až 12. stoletím.⁷⁾

3) Restaurátorské zprávy z 50. a 60. let jsou prakticky nenávratně ztraceny. Elaboráty z následujícího období dochovány nekompletně a z hlediska uložení rozptýlené, viz: J. Müller, Kritická reflexe výsledků rekonstrukce historického jádra Českého Krumlova, Český Krumlov 1998 (rkp).

4) V. Vaníček, Vstup rodu Vítkovců v letech 1169 - 1269, Folia Historica Bohemica (FHB) 1, 1979, s. 93 - 108; Týž, Vítkovci a český stát v letech 1169 - 1278, Československý časopis historický (ČsČH) 29, 1981, s. 89 - 110; A. Kubíková, Rožmberské kroniky krátký a summovní výtah. Úvodní kapitola - počátky Vítkovců (mýtus a skutečnost), Jihočeský sborník historický (JSH), 57, 1988, s. 83 - 90; Táž, Jindřich III. a Oldřich z Rožmberka, in: A. Kubíková (red.), Českokrumlovsko 1400 - 1460, Český Krumlov 1997, s. 9 - 25. Dále srov.: J. Pánek (ed.), Václav Březan. Životy posledních Rožmberků I - II, Praha 1985; Týž, Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance, Praha 1989. K dopravní síti viz: F. Roubík, Silnice v Čechách a jejich vývoj. Stopami věků. Monografie z čsl. dějin kulturních, č. 4 - 5, 1938. (Nákladem SPŠČ v Praze), Týž, K vývoji poštovní dopravy v jižních Čechách do poloviny 19. století, JSH 39, 1970, s. 69 - 79, 154 - 172; Týž, Spory jihočeských měst o směr obchodních cest ve 14. až 17. století, JHS 40, 1971, s. 1 - 18.

5) P. Bricháček, Výzkumy v Čechách 1990/92, Praha 1995/Český Krumlov, č. 267, 269; P. Bricháček, J. Michálek, Přehled archeologických výzkumů muzeí Jihočeského kraje a expozitury Archeologického ústavu ČSAV v Plzni v letech 1991 - 92, JSH 62, 1993, s. 231, č. 4.

6) M. Ernée, J. Miličej, Pravěké osídlení hradního návrší v Českém Krumlově, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 1996, s. 179 - 188.

7) M. Ernée, Z. Thomová, Rané středověké nálezy na území města Český

Archeologové na základě dalších zjištění dokonce hovoří o „vysokém životním standardu města již na konci 13. století.“⁸⁾ Zdánlivě se tak potvrzuje předpoklad části literatury o vzniku Českého Krumlova jako města již před rokem 1274.⁹⁾ Zdá se však, že krumlovské sídliště (či krumlovská sídliště?) nemělo až do počátku 14. století atributy „institucionálního města“, a to pravděpodobně ani z urbanistického a architektonického hlediska.¹⁰⁾

Sídelní útvar již od pravěku nepochybně těžil ze strategické polohy vltavského brodu, využívaného nejspíše stezkou z alpských zemí. Už v raném středověku předznamenal asi průběh linecké cesty, mířící od zemské hranice přes Rožmberk, Zátoň a Slupenec k Horní bráně budoucího města a jeho pozdější Horní, Radniční a latránskou ulicí k Netolicům, urbanistický charakter zástavby. Klíčový význam má upozornění Jana Muka na svatovítskou ostrožnu v souvislosti s průzkumem objektu čp. 161 v Kostelní ulici.¹¹⁾ O etymologii názvu sídliště a hradu nejpodrobněji pojednal J. Hejnic.¹²⁾ Podstatně se prohloubilo poznání nejstarších etap vývoje krumlovského hradu v rámci studia geneze české středověké fortifikační architektury.¹³⁾

II. Český Krumlov ve 14. a 15. století (s. 20 - 58)

III. Český Krumlov pozdně gotický (s. 59 - 85)

Výtvarná kultura rezidence pánů červené růže se v období vrcholného a pozdního středověku vyznačovala nevšední kontinuitou, kterou nenarušily ani husitské války. Jestliže recenzovaná kniha po právu ocenila význam lucemburského období, dočkal se jagellonský umělecký odkaz pronikavější badatelské reflexe až v 60. letech 20. století.

Předpokládáme, že teprve spojení panství krumlovských a rožmberských Vítkovců v roce 1302 Jindřichem I. z Rožmberka (†1310) vytvořilo vhodné předpoklady pro založení

Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 10, 1997, s. 135 - 139.

8) M. Ernée, Nález fragmentu gotické dlaždice v měšťanském prostředí Českého Krumlova, Archeologické rozhledy 97, 1995, s. 511 - 512. Další literatura: J. Miličej, P. Zavřel, Archeologické výzkumy v historickém jádru Českých Budějovic v roce 1993, Mediaevalia archaeologica Bohemica 1993. Památky archeologické - Supplementa 2, 1994, s. 219 - 221; M. Ernée, Archeologické výzkumy v historickém jádru Českého Krumlova v roce 1994, Archeologické rozhledy 97, 1995, s. 455 - 460; M. Ernée, Z. Hazlbauer, Nález nádobkového kachle ze 13. století v Českém Krumlově, tamtéž, 98, 1996, s. 143 - 145.

9) Srov.: J. Záhoda, Sedm set let, I. c., s. 9; J. Mírářová, Město Český Krumlov ve světle nejstarších dochovaných písemných dokumentů, in: A. Kubíková (red.), Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků 1310 - 1380, Český Krumlov 1996, s. 17 - 24.

10) K tomuto názoru se důrazně přihlásil naposledy zvláště J. Kejř, Vznik městského zřízení v českých zemích, Praha 1998, s. 108, 231, pozn. 41. Obdobně mínili: K. Tannich, Die Wehranlage der Stadt Krummau, in: E. Hans (red.), Unsere Heimat, I. c. s. 151 - 171 (text z r. 1969 ?); R. Nový, Poddanská města a městečka v předhusitských Čechách, ČsČH 21, 1973, s. 73 - 108.

11) J. Muk, Neznámý českokrumlovský karner, Českokrumlovské listy 4, č. 30, 30. 7. 1993. Autor nevylučuje, že starší jádro karneru s kostnicí a kaplí sv. Václava mohlo pocházet ještě z doby před nástupem Petra I. z Rožmberka (1310). Srov. též K. Tannich, Die alte Wenzelskapelle in Krummau, Ostbairische Grenzmarken Passau Jahrbuch für Geschichte, Kunst und Volkskunde 9, 1967, s. 225 - 237.

12) J. Hejnic, Crumlovia, Crumlovium, Český Krumlov, JSH 42, 1973, s. 77 - 82.

13) D. Menclová, České hrady I, Praha 1972, s. 176 - 178; T. Durdík, Nástin vývoje českých hradů 12. - 13. století, Archaeologia historica (AH) 3, 1978, s. 41 - 52; Týž, Vývoj hradů 13. století v Čechách, FHB 1, 1999, s. 177 - 191; J. Muk, L. Lancinger, Státní zámek Český Krumlov. Hrádek. Stavebně-historický průzkum (SHP), SÚRPMO Praha 1990 (rkp); T. Durdík, Encyklopedie českých hradů, Praha 1995, s. 73 - 74.

Obr. 2: Český Krumlov, západní štít gotického kostela sv. Jošta, detail (foto J. Prokopec).

skutečného vrcholně středověkého města v urbanistickém, právním i hospodářském slova smyslu. Na okraj připomeňme kritickou až tragickou situaci pánů z Krumlova v letech 1289 - 1302 po zatčení a popravě Závěše z Falkenštejna.

Václav Mencl nepochybně správně odvozuje půdorysný typ Českého Krumlova z budějovického příkladu. Autorka urbanistická analýza, obsahující prvky esteticko-výtvárné teorie Václava Wagnera, nebyla dodnes výrazněji přehodnocena.¹⁴⁾ Je až s podivem, že dosud v literatuře absentuje skutečně důkladný rozbor urbanistické kompozice města.¹⁵⁾ Zjevně nesprávná byla ovšem Menclova představa o genezi českokrumlovského opevňovacího systému, což rozpoznal už Karel Tannich.¹⁶⁾ Jak ukázala literatura posledních let, sehráli při lokaci středověkých měst významnou roli jako specialisté - měřiči - příslušníci mnišských řádů.¹⁷⁾ Nabízí se proto předpoklad působení zlatokorunských cisterciáků při vyměřování i výstavbě města. Dům zlatokorunského kláštera, nyní A. Kubíkovou lokalizovaný do nárožní partie radnice,¹⁸⁾ je nejen první archivně doloženou bu-

dovou města, stavěnou v roce 1309, ale obsahuje i fragment okna, této dataci se nevzpírající. Působení zlatokorunské hutě lze zaznamenat patrně též při výstavbě panského špitálního kostela sv. Jošta na Latránu před rokem 1334. Na původním trojúhelném západním štítě svatyně (obr. 2), objeveném J. Mukem,¹⁹⁾ jsme odkryli v roce 1991 zazděné, osově situované, na výšku kosočtverečné okno s omítkovou paspartou s vyběhajícími liliovitými výběhy, inspirovanou západním průčelím příčné lodě konventního chrámu ve Zlaté Koruně (obr. 3).²⁰⁾ Naše sondáž zachytila i jihozápadní nároží chrámu v partii korunní římsy (tesané kamenné profilované prvky fabionového tvaru.²¹⁾ Doloženou středověkou produkcí zlatokorunských klášterních terakotových tvarovek se dosud ve měs-

tě nepodařilo přesvědčivě identifikovat.²²⁾

Menclova představa geneze i typologie českokrumlovských domů ve 14. a 15. století dnes už většinou neobstojí. Skutečnost je mnohem variabilnější a složitější.²³⁾ Zásadním přelomem v poznání místního domovního fondu se stala aplikace Líbalovy metodiky stavebně-historických průzkumů. Mezi roky 1963 - 1993 zhodnotili D. Líbal, J. Muk, P. Vlček a L. Lancinger v jednotlivých pasportech takřka kompletně zástavbu vnitřního města. V některých případech se v 80. a 90. letech uskutečnily i doplňující hloubkové průzkumy, včetně stavebních sondáží. Na Latránu SÚRPMO Praha zmapovalo především klíčové objekty (čp. 2, bývalý kostel sv. Jošta, čp. 12, bývalý panský špitál čp. 13, dále čp. 18, 20, 36, 49, 55, areál bývalého kláštera klarišek, čp. 67, 70, 71, 76, 77, 78, Budějovickou bránu, čp. 99 - 103, čp. 105, 141 ad.). Ze zámeckých budov, urbanisticky souvisejících s Latránem, se zpracování dočkaly objekty čp. 46, 56, 57, 58 a 232. V letech 1990 - 1991 zpracovali L. Lancinger a J. Muk elaboráty dalších objektů 1. a 2. zámeckého nádvoří, Hrádku s věží a zejména pak impo-

14) Srov. též: V. Mencl, Výtvarný vývoj českých měst, Zprávy památkové péče 8, 1948, s. 25 - 42.

15) Viz D. Líbal, Starobylá města v Československu 1970, s. 35; J. Muk, Nástin stavebního vývoje, I. c., s. 17 - 25; K. Kibic a druzí, Paměť měst. Městské památkové rezervace v českých zemích, Praha 1975; O. Dostál a kol., Československá historická města, Praha 1977; K. Kuča, Urbanistická kompozice středověkých měst a městeček v jižních Čechách, AH 17, 1992, s. 115 - 130; Týž, Města a městečka, I. c., s. 546 - 579; D. Líbal, Český Krumlov - světová reprezentace architektury v krajině, Zprávy památkové péče (ZPP) 55, 1995, s. 268 - 275.

16) K. Tannich, Die Wehranlage der Stadt Krummhou, I. c., s. 164.

17) Srov.: M. Radová, M. Hauserová, Lokační urbanismus, AH 16, 1991, s. 121 - 130; M. Hauserová, Příspěvek ke genezi půdorysných rozvrhů zakládaných měst v českých zemích, ZPP 52, 1992, s. 9 - 15. Viz též: J. Muk, K současnému stavu výzkumu urbanismu a stavební podoby středověkých měst, AH 17, 1992, s. 59 - 62; M. Radová, Ein Beitrag zur Stadtebau und Hausforschung in Böhmen, Jahrbuch für Hausforschung 43, 1995, s. 137 - 144.

18) A. Kubíková, Takzvaný Zlatokorunský dům v Českém Krumlově, Výběr (Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech) 31, 1994, s. 259 až

261; Táž, Pokus o identifikaci tzv. Zlatokorunského domu v Českém Krumlově, tamtéž 33, 1996, s. 286 - 288.

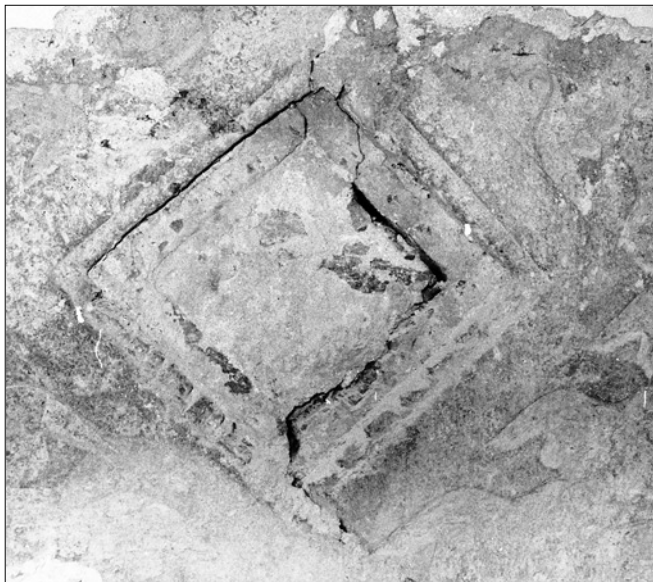
19) J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov - Latrán čp. 6. Bývalý kostel sv. Jošta, SHP, SÚRPMO Praha 1991 (rkp).

20) „Uměním omítkových paspart“ se zabýval především V. Mencl, viz: V. Mencl a kol., Výtvarný vývoj středověkých omítek, Praha 1968. Srov. též: J. Hošek, J. Muk, Omítky historických staveb, Praha 1989.

21) J. Müller, Uměleckohistorický a sondážní průzkum interiérů objektu Latrán čp. 2, Český Krumlov 1991 (rkp), Týž, Nástin ikonografie bývalého kostela sv. Jošta na Latránu v Českém Krumlově, Český Krumlov 1997 (rkp).

22) A. Severa, Zlatokorunské terakoty, Kulturní kalendář okresu Český Krumlov, č. 12, 1958, s. 5 - 6.

23) Srov.: J. Dražan, Gotický a renesanční městský dům z jižních Čech a Moravy, ZPP 10, 1950, s. 129 - 160; V. Mencl, Městanský dům českého středověku, tamtéž 13, 1953, s. 161 - 192; E. Šamánková, Radniční blok v Českém Krumlově, tamtéž, s. 247 - 250, E. Šamánková, J. Vondra, Český Krumlov, 1961 (pozn. 1) s. 1 - 22; V. Mencl, Vývoj studia středověkého městského domu, Monumentorum tutela, 1971, s. 5 - 28.

Obr. 3: Český Krumlov, zazděné okno s omítkovou paspartou západního štítu gotického kostela sv. Jošta (foto J. Prokopec).

zantní analýzu Horního zámku (1991), pohřichu dosud nepublikovanou.²⁴⁾ Zbývající části zámeckého areálu již Jan Muk nestihl bohužel zpracovat.

Zatímco hradu, vnitřnímu městu i Latránu věnovalo stavebně-historické bádání značnou pozornost, nestalo se tak bohužel v případě krumlovských předměstí. Některá byla ostatně buď zcela nebo zčásti zlikvidována ještě dříve, než bylo možné metodiku stavebně-historického průzkumu (dále jen SHP) ve městě rozvinout.²⁵⁾ Poválečná historická literatura objasnila mnohé stránky života Českého Krumlova jako rozvíjející se rožmberské rezidence vrcholného a pozdního středověku. Klíčovými etapami předhusitského období byla éra Jindřicha I. z Rožmberka (1302 - 10), zřejmě zakladatele města i Horního hradu, dovršená dílem jeho syna Petra I. (1310 - 47). Mimořádný význam vlády Jindřicha III. (1390 - 1412) pro kulturní milieu Českého Krumlova právem zdůraznila již posuzovaná kniha.²⁶⁾

24) K poznání objektu čp. 177 viz: J. Müller, K průzkumům „renesančního“ domu čp. 177 v Českém Krumlově, Průzkumy památek I/1997, s. 93 - 95.

25) Z nemnoha průzkumů J. Muka a L. Lancinger přinesl závažné informace především SHP byv. jezuit. domu čp. 55 v měst. parku (1978).

26) Z obecné historické literatury k tomuto tématu uvedme: K. Kaška, Zlatý věk růží. Kus české historie 16. století, České Budějovice 1966 (2. vyd. 1993); A. Míka, Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia, České Budějovice 1970; R. Nový Poddanská města; J. Záhla, Je privilegium pro město Český Krumlov z roku 1347 originál? JSH 38, 1969, s. 216 - 217; A. Kubíková, Rožmberské kroniky krátký a summovní výťah, II. a III. kapitola - Vok I. a Jindřich I. (první Rožmberkové), tamtéž 57, 1988, s. 131 - 136; Táž, Rožmberské kroniky, I. c., IV. kapitola - Petr I. z Rožmberka (Petr Kajčnický nebo Petr Udatný?), tamtéž, s. 198 - 206; Táž, Rožmberské kroniky, I. c., V. kapitola - Oldřich z Rožmberka a jeho bratři (synové Petra I.), JSH 58, 1989, s. 20 - 28; Táž, Rožmberské kroniky, I. c., VI. kapitola - Jindřich III. z Rožmberka, tamtéž, s. 81 - 87; Táž, Petr I. z Rožmberka a jeho synové, in: A. Kubíková (red.), Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků, I. c., s. 9 až 16; J. Minářová, Město Český Krumlov, I. c., tamtéž; A. Kubíková, Jindřich III. a Oldřich z Rožmberka, I. c.; V. Mašková, Církevní instituce v Českém Krumlově v první polovině 15. století, tamtéž, s. 54 - 63. Z hlediska kulturněhistorického pohledu srov.: J. Müller, K charakteru výtvarné kultury Českého Krumlova v letech 1420 - 1470, Umění 33, 1985, s. 520 - 545. Život českého středověkého města a jeho každodennost odráží v nejlepě publikace: J. Petráň (ed.), Dějiny hmotné kultury I (1,2), Praha 1985; E. Hoffmann, České město ve středověku, Praha 1992. K právní problematice nejnověji J. Kejr, Vznik městského zřízení, I. c., 1998.

Studium architektury se soustředilo na několik klíčových objektů (hrad, kostel sv. Víta, kláštery, špitál sv. Jošta).²⁷⁾ Jak ukázal D. Líbal, lze známému kameníkovi Janovi, synovci mistra Staňka, připisat i zaklenutí tzv. sakristie hradní kaple (kolem roku 1400). Tzv. Románská komora východního křídla 3. nádvoří pochází pak ještě ze 14. století.

V období husitském, poděbradském a jagellonském stavební kultura města téměř bez přerušení cílila k jednomu ze svých vrcholů.²⁸⁾ Mimořádný význam v jejím poznání, včetně recepce prvků rané renesance, sehrálo dlouholeté badatelské dílo J. Muka.²⁹⁾ Postupně rozšiřovaný katalog goticko-renesančních budov, spjatých snad s činností kamenické rodiny Rubíků (náměstí Svornosti 1, Panská 18, Radniční 29, Horní 148, 159) doplnily poznatky o přetváření pozoruhodného architektonického fenoménu, byť v retardované podobě, až do poloviny 16. století (tzv. vdovský dům Anny Rožmberské z Roggendorfu - Nové město 27, Latrán 46, Horní hrad).³⁰⁾

Nemenší význam pro poznání vývoje hradu ve vrcholném a pozdním středověku měla i badatelova pronikavá stavební analýza Hrádku s věží a Horního hradu, která korigovala někdejší Menclovy závěry.³¹⁾

„Revoluční“ posun v pochopení charakteru gotického hradního opevnění pak představuje nedávná Razimova stu-

27) V. Mencl, Česká architektura doby lucemburské, Praha 1948; D. Líbal, Gotická architektura v Čechách a na Moravě, Praha 1948; V. Denkstein, F. Matouš, Jihočeská gotika, Praha 1953; K. Tannich, Die Krummauer Stadtpfarkirche zu St. Veit, Waldkirchen 1965; V. Kotrba, Architektura, in: J. Homolka (red.), Jihočeská pozdní gotika 1450 - 1530 (katalog výstavy AJG), Hluboká 1965, s. 56 - 111; J. Pešina (red.), České umění gotické 1350 - 1420, Praha 1970; J. Hejnic, K zakládaci listině českokrumlovského kostela, JSH 40, 1971, s. 44 - 47; D. Líbal, Jan, synovec Staňkův - Hans Krumenauer. Z dějin umění V. Na přelomu věků, Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica 3 - 4, 1992, Praha 1994; V. Mašková, Počátky minoritského a klariského kláštera v Českém Krumlově, in: A. Kubíková (red.), Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků, I. c., s. 48 - 55; Táž, Farní kostel sv. Víta v Českém Krumlově v polovině 14. století, in: Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků, I. c., s. 56 - 61; A. Kubíková, K nejstarší historii českokrumlovského chrámu sv. Víta, Výběr 34, 1997, s. 118 - 121; P. Vlček, F. Sommer, P. Foltýn, Encyklopedie českých klášterů, Praha 1997.

28) E. Šamánková, Architektura české renesance, Praha 1961; G. Fehr, Benedikt Ried. Ein deutscher Baumeister zwischen Gotik und Renaissance in Böhmen, München 1961; V. Kotrba, Architektura, in: J. Homolka (red.), Jihočeská pozdní gotika 1450-1530 (Katalog výstavy AJG), Hluboká 1965; J. Hořejší, Linhart z Aldenberku jako rožmberský stavitel?, Umění 16, 1968, s. 296 - 300; D. Menclová, České hrady II, Praha 1972; V. Mencl, České středověké klenby, Praha 1974; Týž, Architektura, in: J. Homolka, J. Krása, V. Mencl, J. Pešina, J. Petráň, Pozdně gotické umění v Čechách, Praha 1978 (2. dopl. vydání s dodatkem J. Muka, 1984); A. Kubíková, Příspěvek k životu a dílu Hanse Götzinger, Památkové listy 11, příloha čas. Zprávy památkové péče 56, 1996.

29) Autorovy poznatky z českokrumlovské problematiky středověkého a renesančního domu jsou uloženy v nepublikovaných i zveřejněných příspěvcích: J. Muk, Měšťanský dům gotiky a renesance z jižních Čech a Moravy. Diplomová práce na Katedře dějin umění FF UK Praha 1968; Týž, Městský dům středověku a renesance v jižních Čechách. Disertační práce na Katedře dějin umění FF UK Praha, 1978; Týž, Nástin stavebního vývoje Českého Krumlova; D. Líbal, J. Muk, Středověké stavební konstrukce a technologie, AH 9, 1984, s. 239 - 246; J. Muk, Výsledky výzkumu městských domů se zřetelem k vesnickému obydlí, AH 12, 1987, s. 215 - 217; J. Hošek, J. Muk, Omítky, 1989 (pozn. 20); J. Muk, Středověký dům ve výsledcích stavebně-historického výzkumu, Husitský Tábor 10, 1991, s. 87 - 96; Týž, K současnému stavu výzkumu, I. c. 1992.

30) J. Muk, K výtvarnému profilu jihočeské architektury doby posledních Rožmberků, Opera historica (OH) 3, 1993, s. 343 - 347.

31) J. Muk, L. Lancinger, Státní zámek Český Krumlov. Hrádek, I. c., Viz též: J. Müller, Restaurátorský průzkum interiérů Hrádku, dílčích partií jeho fasád a omítek paty věže, StRA Praha 1989; J. Muk, L. Lancinger, Státní zámek Český Krumlov. Horní hrad, SHP (1991).

die.³²⁾ Na své umělecko-historické zhodnocení čeká i českokrumlovské dílo rožmberské hutě, především její působení v areálu bývalého minoritského kláštera a rovněž osvětlení vývoje městských fortifikací.³³⁾

Studium středověkého sochařství postoupilo za posledních padesát let natolik, že příslušná pasáž krumlovské monografie je dnes už irelevantní.³⁴⁾ Zdá se být prokázáno, že až do vypuknutí husitských válek byly město i hrad konzumenty dovážených, velmi kvalitních artefaktů, často pražských. Podmínky pro domácí produkci se vytvořily až ve druhé čtvrtině 15. století, kdy se rožmberská rezidence stává pozoruhodným kulturním centrem nadregionálního významu. Od poslední čtvrtiny téhož věku začíná být Krumlov jako výtvarné středisko postupně zatlačován Českými Budějovicemi. Dosud nebyly umělecko-historicky zhodnoceny náhrobní kameny a památky kamenického řemesla, například typu vynikající mramorové schránky lavaba v domě čp. 8 na náměstí Svornosti.³⁵⁾

Rovněž poznání gotického malířství, nástěnného, deskového i knižního vytvořilo v minulých desetiletích kvalitativně novou badatelskou základnu.³⁶⁾ Rozšířil se fond pa-

mátek (Latrán 15, Soukenická 35, Horní 155, kostel sv. Víta) i počet známých jmen malířů (mistr Vít, Mikuláš, Lorenz Morgenroth).

Nové poznatky přinesl i restaurátorský průzkum interiérů kostela sv. Víta.³⁷⁾ Jak se ukázalo, všechny kamenné články (klenební žebra, přípory, špalety oken, sedile, vítězný oblouk) byly původně červeně polychromovány a při jejich obvodu probíhaly červené malované pasparty o šířce 17 až 35 cm. U paspart vítězného oblouku a oken se uplatnila iluzivní malovaná bosáž (bílé dělicí pásy), nebo bosáž rytá (vítězný oblouk), později přemalovaná černými linkami. Středověká omítka interiéru chrámu nebyla zcela bílá, ale zatónovaná do okrova (eventuálně i mírně do červená). Bílé, vápnem líčené plochy, se uplatnily v partiích, kde se k sobě přibližují na malou vzdálenost kamenné články (např. plocha mezi příporami a vítězným obloukem). Klenební kápě byly pojednány světle šedě. Gotická omítka o síle 2 - 3 cm je dochována v relativně velmi značném rozsahu, pouze u jižní stěny presbytáře chybí ve větších plochách. Na ní je doloženo až 8 bílých i barevných nátěrů, lokálně také 1 - 2 vrstvy druhotných omítkových překrytí. Podařilo se ověřit středověký původ malovaného znaku Linhartu z Aldeberku. Identifikovány byly četné fragmenty gotických nástěnných obrazů v presbytáři i lodích kostela. Nejvýznamnější je objev maleb v bývalé kapli sv. Kateřiny (?) nad severní předsíní kostela, kterou hypoteticky pokládáme též za soukromou rožmberskou oratoř.³⁸⁾ V sousedství již dříve objevené postavy sv. Kateřiny byla identifikována další, takřka zničená figura a fragment draperie další postavy. Na západní boční stěně interiéru pak restaurátoři odkryli kompozici Ukřižování a torzo dalších maleb. Východní stěnu zdobí zbytky výjevu Kristus na Olivetské hoře a fragmenty dalších figur. Jedná se tedy o neúplný pasíový cyklus, datovatelný do let 1410 - 15. Následně roku 1995 odkryl a zrestauroval Karel Hrubeš expresivní nástěnný obraz Krucifixu při portálu kaple Vzkříšení (kolem roku 1450), charakterizovaný jako iluzivní tapiserie, „zavěšená“ na zeď chrámu.

Náhodný objev raně renesančních nástěnných obrazů v domě čp. 4 na náměstí Svornosti (1972, 1979) a jejich následná obnova (1980) prokázaly, že široký záběr místní humanisticky podbarvené kultury na počátku 16. století zahrnoval vedle literatury i výtvarné obory, včetně architektury a malířství. Jeho antikizující ikonografie a formální vazby k rakouským alpským oblastem a rezidenci bavorských Wittelsbachů v Landshutu jsou plně v souladu s hospodářskou, politickou i kulturní orientací rožmberské rezidence jagellonského období.³⁹⁾

Příští umělecko-historická monografie Českého Krumlova nebude jistě postrádat kapitolu o uměleckém řemesle

32) V. Razím, Tzv. Plášť v Českém Krumlově (Příspěvek k diskusi o tzv. Renesančním domě čp. 177), *Průzkumy památek* I/1997, s. 105 - 125.

33) K městskému opevnění srov. A. Kubíková, Českokrumlovské městské brány, *JSH* 55, 1986, s. 11 - 22.

34) V. Dekstein, F. Matouš, Jihočeská gotika, I. c., s. 44 n.; A. Kutal, České gotické sochařství 1350 - 1420, Praha 1962, s. 30 n.; J. Homolka (ed.), Jihočeská pozdní gotika, I. c., s. 44 n.; A. Kutal, Sochařství, in: J. Pešina (red.), České umění gotické, I. c., s. 112 n.; J. Müller, Jihočeská plastika pozdního krásného slohu 1420 - 1470. Diplomová práce na katedře dějin umění FF UK Praha 1975; J. Homolka, Sochařství, in: Pozdní gotické umění v Čechách 1471 - 1526, I. c., s. 170 n.; J. Müller, Oltář sv. Anny v hradní kapli na Českém Krumlově, *Umění* 30, 1982, s. 277 - 278; K charakteru výtvarné kultury; J. Záhla, Krumlovská madona, *Umění* 35, 1987, s. 260 - 269; H. Rulíšek, Gotické umění v jižních Čechách. Vybraná díla ze sbírek Alšovy jihočeské galerie (Katalog výstavy), Národní galerie v Praze 1990, s. 17 n.; Nové metodologické přístupy nabízí studie M. Bartlové, Die Madonna des Franziskanerklosters in Pilsen und das Problem der Böhmisches Kunst in der Hussitenzeit, *Umění* 46, 1998, s. 420 - 443.

35) Srov.: J. Müller, Některé předpoklady raného díla Mistra reliéfu Oplakávání Krista ze Žebráka, *Umění* 38, 1990, s. 15 - 25. Dále viz: A. Kubíková, Pernštejnský znak na českokrumlovském zámku, *JSH* 53, 1984, s. 153 - 154; Táž, Staré náhrobní kameny v Českém Krumlově, *JSH* 56, 1987, s. 24 - 35; Táž, Erby majitelů na zdech českokrumlovského hradu, *Výběr* 28, 1991, s. 331 - 335; Táž, Náhrobní kámen Sebestiána Wiennara, *Výběr* 33, 1996, s. 216 - 218; Táž, Českokrumlovská rodina Tanclova, *Výběr* 33, 1996, s. 294 - 297. Jak zjistila A. Kubíková, byl jedním z tvůrců pozdní gotických náhrobníků Hans z Haslachu.

36) A. Matějček, Česká malba gotická 1350 - 1450, Praha 1950, s. 19 n.; J. Pešina, Česká malba pozdní gotiky a renesance. Deskové malířství 1450 - 1550, Praha 1950, s. 18 n.; V. Denkstein, F. Matouš, Jihočeská gotika, I. c., s. 64 n.; V. Dvořáková, Zprávy o nových nálezech a opravách nástěnných maleb a obrazů, *ZPP* 11 - 12, 1952, s. 309 - 311; J. Vondra, Nové gotické fresky v Českém Krumlově, *ZPP* 13, 1953, s. 63 až 64; V. Dvořáková, H. Machálková, Malovaná průčelí české pozdní gotiky a renesance, *ZPP* 14, 1954, s. 33 - 73; J. Homolka (red.), Jihočeská pozdní gotika, I. c., (Táž, Deskové malířství, I. c., s. 269 - 270; J. Krása, Knižní malba, I. c., s. 286 - 293); J. Pešina, Paralipomena k dějinám českého malířství pozdní gotiky a renesance. Osm kapitol dodatků a oprav k české malbě deskové 1450 - 1550, *Umění* 15, 1967, s. 217 až 256, 325 - 373; J. Pešina (red.), České umění gotické, I. c., (K. Stejskal, Nástěnné malířství, I. c., s. 177 až 201; J. Pešina, Desková malba, I. c., s. 202 - 243; J. Krása, Knižní malba, I. c., s. 244 - 303; E. Urbánková, K. Stejskal, Pasionál Přemyslovny Kunhuty, Praha 1975; J. Pešina, Česká gotická desková malba, Praha 1976; J. Krása, Nástěnná malba, in: Pozdní gotické umění v Čechách, I. c., s. 255 - 314; J. Müller, K charakteru výtvarné kultury; Táž, Nástěnné malby v domě čp. 15 na Latráni v Českém Krumlově, *Památky a příroda* 12, 1987, s. 19 - 25; J. Krása, České iluminované rukopisy 13. - 16. století, Praha 1990; H. Rulíšek, Gotické umění v jižních Čechách, I. c., s. 39 n.; K. Stejskal,

P. Voít, Iluminované rukopisy doby husitské, Praha 1991; J. Müller, Poznámky k nástěnné malbě pozdního krásného slohu v Českém Krumlově 1410 - 1450, *Výběr* 32, 1995, s. 280 - 283.

37) J. Müller, Kostel sv. Víta v Českém Krumlově. Restaurátorský průzkum, *StRA* Praha 1987 (rkp).

38) Srov. analogickou situaci konventního chrámu vysebrodského kláštera: J. Čechura, Patrová kaple a nejstarší část kláštera ve Vyšším Brodě, *Umění* 31, 1983, s. 327.

39) O. Pechová, Alois Martan. Restaurování maleb (Katalog výstavy), Blatná 1981; J. Müller, K počátkům renesance v Č. Krumlově, Českokrumlovské listy 1, č. 94, 26. 8. 1994; Táž, Antický motiv ve výzdobě renesančních sídel pánů z Rožmberka (1. část: Jagellonská přehra), *JHS*, 1999 (v tisku).

(zvláště hliněná produkce, vitráže, památky zvonařství, zlatnictví, truhlářství, vyšivačství a knižní vazby). Dosavadní literatura naznačila význam keramiky již v počátcích města, roli kláštera klarisek v textilních oborech, po právu ocenila knihvazačské umění Bartoloměje Trnky, pokusila se předatovat některé hradní sklomalby do předhusitského období a provedla evidenci krumlovských zvonů, zčásti středověkého původu.⁴⁰⁾

Obecně dějepisným otázkám husitského období a následujících desetiletí je věnována bohatá literatura, zdaleka přesahující historiografickou základnu autorů knihy z roku 1948.⁴¹⁾ Zásadou A. Kubíkové také velmi pokročilo poznání topografie Českého Krumlova, vnitřního města, Latránu a zčásti též předměstí Plešivce a Horní Brány. Sled majitelů nemovitostí lze někdy dovést až do 20. let 15. století.⁴²⁾

40) Viz pozn. 8. Dále srov.: P. Hamanová, Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století, Praha 1959; J. Zálaha, K životu knihvazače Bartoše Trnky, Historická knižní vazba 2, 1963, s. 67 - 68; E. Poche, Užití umění, in: Jihočeská pozdní gotika, I. c., s. 300 - 302; M. Zemínová, K původu tzv. Třeboňského antependia, Časopis Národního muzea v Praze 143, 1974, s. 118 - 150; F. Matouš, Mittelalterliche Glasmalerei in der Tschechoslowakei, Prag 1975; A. Kubíková, Zvony v Českém Krumlově, JSH 52, 1983, s. 198 - 212; D. Hejlová (red.), Středověké umělecké řemeslo ze sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze (Katalog výstavy), Praha 1986; J. Müller, Poznámky k nástěnné malbě (vitráže); A. Kubíková, Jak to bylo doopravdy se zlatokornými cennostmi v době husitských válek, Výběr 35, 1998, s. 260 - 262.

41) F. Kafka, Jižní Čechy pozdní gotické. Historická skica, in: Jihočeská pozdní gotika, s. 19 - 43; F. Beneš, Oldřich z Rožmberka tvůrcem fikce o původu Rožmberků z rodu italských Ursinů, JHS 38, 1969, s. 181 - 191; J. Zálaha, Průběh husitského revolučního hnutí na Českokrumlovsku, Český Krumlov 1972; A. Fialová, J. Hejnic, Český Krumlov v době husitské (Podle rejstříku městské sbírky z roku 1424), Sborník Národního muzea v Praze, řada A - Historie, 29, 1976, s. 1 - 13; J. Petrů, Stavovské království a jeho kultura v Čechách 1471 - 1526, in: Pozdní gotické umění, I. c., s. 14 - 72; I. Raková, Rožmberské teritorium v předvečer husitské revoluce (Vztahy Oldřicha z Rožmberka k Čeněkovi z Vartenberka), FHB 3, 1981, s. 263 - 284; A. Kubíková, Rožmberské kroniky, I. c. (VII. kap. - Oldřich II. z Rožmberka), JSH 58, 1989, s. 143 až 154; Táz, Rožmberské kroniky, I. c. (VIII. kap. - Jan II z Rožmberka), s. 193 - 209; Táz, Rožmberské kroniky, I. c. (IX. kap. - Vok II. z Rožmberka a jeho bratři), JSH 59, 1990, s. 26 - 43; J. Čechura, Čechy rožmberských měst a městeček do poloviny 16. století, JSH 58, 1989, s. 113 - 124; J. Trachtová, Masné krámy v Českém Krumlově, in: Sborník Státního okresního archivu v Českém Krumlově 1989 až 1992, Český Krumlov 1993, s. 13 - 30; F. Šmahel, Husitská revoluce, Praha 1993, neustránkováno; A. Kubíková, Českokrumlovští obchodníci ve 20. a 30. letech 16. století, Výběr 30, 1993, s. 185 - 186; K. Pletzer, Rodina Wolfa Wiennara z Muranu v Českých Budějovicích, Výběr 33, 1996, s. 179 - 183; J. Veselý, Město Český Krumlov v patnáctém století, in: Českokrumlovsko 1400 - 1460, I. c., s. 27 - 42; V. Bůžek, Šlechta na jihu Čech koncem jagellonské doby, in: V. Bůžek (red.), Českokrumlovsko v době jagellonské, Český Krumlov 1998, s. 7 - 26; A. Kubíková, Jan II. z Rožmberka a generace jeho synů, Českokrumlovsko v době jagellonské, I. c., s. 27 - 49; Táz, Podíl českokrumlovských měšťanů na důlním podnikání v okolí Českého Krumlova, Českokrumlovsko v době jagellonské, I. c., s. 50 - 61; J. Veselý, Město Český Krumlov v době jagellonské, Českokrumlovsko v době jagellonské, I. c., s. 70 až 76; H. Pátková, Bratrstva a cechy v Českém Krumlově v době jagellonské, Českokrumlovsko v době jagellonské, I. c., s. 62 - 69; J. Hanšová, Klášter klarisek v Českém Krumlově v době jagellonské, Českokrumlovsko v době jagellonské, I. c., s. 83 - 88.

42) A. Kubíková, Českokrumlovské domy a jejich obyvatelé v 16. století, Českokrumlovské listy. Cyklus příspěvků v pátečních vydáních novin, zahájený v lednu 1994 a ukončený na sklonku roku 1996. Dále viz: Táz, Latrán nikdy radnici neměl, Českokrumlovsko 4, č. 43, 29. 10. 1993; Táz, Dva českokrumlovské kaplanské domy, JSH 63, 1994, s. 158 - 159; Táz, Byla v Horní ulici synagoga? Českokrumlovsko 4, č. 45, 12. 11. 1993; Táz, Dům číslo 15 na českokrumlovském náměstí, Výběr 32, 1995, s. 123 - 124; Táz, K historii českokrumlovských radnic, JHS 65, 1996, s. 144 - 147; Táz, Vlašský dvůr se řadí mezi další z velkých his-

IV. Doba posledních Rožmberků (s. 86 - 130)

Exploze literatury, studující všechny aspekty doby vlády Viléma z Rožmberka a Petra Voka, včetně s nimi spjaté výtvarné kultury, značně pozměnila obraz renesančního a manýristického Krumlova. Zásadou „Jihočeské historické školy“, soustředěné kolem Historického ústavu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, se pozornost badatelů v posledním období zaměřuje k otázkám každodennosti měšťanského, rytířského i dvorského prostředí⁴³⁾ v jejich vzájemných vazbách.⁴⁴⁾ Základnou dalšího studia hmotné kultury raného novověku se stala nedávná kolektivní publikace.⁴⁵⁾

Velmi výrazně se změnil i obraz krumlovského zámku a jeho renesančního stavebního vývoje.⁴⁶⁾ Značný interest byl

torických omylů v bohaté českokrumlovské historii, Českokrumlovské listy 5, 6. 3. 1998; Táz, Českokrumlovský špitál a kostel sv. Jošta, JHS 66 - 67, 1997 - 1998, s. 104 - 110.

43) V. Bůžek a kol., Společnost aristokratických dvorů v českých zemích (1550 - 1740). Teze vědeckého projektu, JHS 64, 1995, s. 196 - 206.

44) Kromě titulů uvedených v pozn. 1, 4 a 26 zmíněných následující práce: J. Zálaha, Majetkové poměry obyvatel v Českém Krumlově na konci 16. století, JHS 32, 1963, s. 64 - 65; Táz, Sjedení města Českého Krumlova, JHS 41, 1972, s. 49 - 50; H. Bůžková - Prokopcová, Kulturní úroveň měšťanské domácnosti v předbellohorských jižních Čechách - České Budějovice a Český Krumlov. Diplomová práce na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích 1986; V. Bůžek, Die Linzer Markte und die Kultur am Hofe der Letzten Rosenberger, Historisches Jahrbuch der Stadt Linz 1989, s. 11 - 44; J. Čechura, Rozvoj cechů na rožmberském dominiu po roce 1550: Textilní řemesla, JHS 58, 1989, s. 177 až 185; Táz, Rozvoj cechů na rožmberském dominiu po roce 1550: potravinářská a kožedělná řemesla, JHS 59, 1990, s. 1 - 11; A. Kubíková, Rožmberské kroniky (X. kap. - Jošt III. z Rožmberka a jeho bratři), JHS 59, 1990, s. 81 - 96, Táz, Rožmberské kroniky, I. c. (XI. kap. - Vilém a Petr Vok z Rožmberka. Poslední Rožmberkové), Rožmberské kroniky, I. c., s. 150 - 164; V. Bůžek, H. Bůžková, J. Stejskalová, Měšťanské domácnosti v předbellohorských jižních Čechách, JHS 59, 1990, s. 65 - 80; Táz, Interiéry domů v jihočeských předbellohorských městech. Životní styl měšťanů v době pozdní renesance a manýrismu, JHS 59, 1990, s. 113 - 127; V. Bůžek, Zahraniční trhy a kultura šlechtických dvorů v předbellohorských českých zemích, ČsČH 89, 1991, s. 693 až 694; V. Bůžek, Linecké trhy a kultura jihočeských měšťanských domácností v předbellohorské době, in: J. Pánek (ed.), Česká města v 16. - 18. století, Praha 1991, s. 237 - 244; Táz, Každodenní kultura jihočeských měšťanských domácností v předbellohorské době, OH 1, 1991, s. 43 - 73; Táz, Městské domácnosti úředníků a dvoranů posledních Rožmberků, in: Pocta Josefu Petráňovi, Praha 1991, s. 301 až 325; A. Kubíková, Vilém z Rožmberka 1353 - 1592, Český Krumlov 1992; V. Bůžek, Mezi dvorem, rezidenčním městem a rytířskou tvrzí (Domácnosti rytířů, měšťanů a církevních hodnostářů v rožmberských službách, OH 3, 1993, s. 287 - 311; Táz, Český Krumlov jako „dlouhodobá“ velmožská rezidence) K proměnám kulturní a reprezentační funkce raně novověkého aristokratického dvora, in: V. Ptáček (red.), Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově, Praha a České Budějovice 1993, s. 179 - 194; M. Jakab, Každodenní život v českokrumlovské zámecké rezidenci v letech 1602 - 1610. Diplomová práce katedry historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1994; P. Král, Život v českokrumlovské zámecké rezidenci mezi lety 1612 až 1622. Diplomová práce katedry historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1996; Táz, Český Krumlov za habsburské komorní správy. (Každodenní život v českokrumlovské zámecké rezidenci mezi lety 1602 - 1622), OH 5, 1996, s. 399 - 418; J. Pánek, Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka, Praha 1996, neustránkováno; Táz, Vilém z Rožmberka. Politik smíru, Praha 1998, neustránkováno; V. Bůžek, J. Hrdlička a kol., Dvory velmožů s erbem růže (Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce), Praha 1997, neustránkováno; Recenze: A. Kubíková, Výběr 34, 1997, s. 328 - 330).

45) J. Petrů (red.), Dějiny hmotné kultury II / 1 - 2. (Kultura každodenního života od 16. do 18. století), Praha 1995, 1997.

46) E. Šamánková, Architektura české renesance, I. c., s. 56 - 75; J. Krčálková, Centrální stavby české renesance, Praha 1974, s. 25; J. Muš, Nástin stavebního vývoje Českého Krumlova, I. c., s. 17 - 25, 1974; J. Krčálková, Italské podněty v renesančním umění českých zemí, Umění 33, 1985, s. 54 - 82; Táz, Renesanční stavby Baldassara Maggiho

věnován i proměnám jeho interiérů.⁴⁷⁾ Velké úsilí literatury a průzkumových analýz se soustředilo k poznání raně novověkých stavebních dějin Hrádku s věží⁴⁸⁾ a tzv. renesančního domu,⁴⁹⁾ jenž dokumentuje plodné kontakty rožmberské rezidence s pražským rudolfinským okruhem i na poli manýristické architektury. Mimořádně poutavou kapitolou jsou i dějiny panských zahrad,⁵⁰⁾ vybudovaných v západním předpolí zámku, v místě tzv. Jelení zahrady a na Novém Městě, v sousedství rožmberského vdovského domu.

Na své přehodnocení čeká umělecký profil dvorních architektů, Baldassara Maggiho a Domenica Benedetta Cometty. Druhý z nich, literaturou zatím podceněný, sehrál, jak se zdá, důležitou roli v přestavbě zámeckého areálu již v posledních letech života Viléma z Rožmberka (dokončení úprav zámecké hlásky?).⁵¹⁾ Oba rožmberští stavitelé působili i v podzámčí. I zde se jejich dílo těšilo zasloužené badatelské pozornosti (Jezuitská kolej, městský pivovár,

Obr. 4: Anonym, votivní obraz sv. Františka Xaverského s vedutou Českého Krumlova od jihu, r. 1681 a přemalby z 2. poloviny 18. století (foto archiv autora).

v Čechách a na Moravě, Praha 1986; J. Muk, K výtvarnému profilu, I. c., 1993, s. 343 - 347; J. Krčálková, Heslo Maggi, Baldassare, in: Nová encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1995, s. 465 - 466.

47) A. Kubíková, Renesanční přestavby českokrumlovského zámku a jeho interiéry, OH 3, 1993, s. 367 - 376; Táž, Zrcadlový a Maškarní sál českokrumlovského zámku, ZPP 53, 1993, s. 241 - 244; Táž, Zaniklý Pelikánový pokoj a císařské pokoje v českokrumlovském zámku, ZPP 55, 1995, s. 268 - 275; Táž, Zaniklá rožmberská Erbovní světnice na českokrumlovském hradě, ZPP 57, 1997, s. 92 - 94.

48) J. Müller, Restaurátorský průzkum interiérů Hrádku, I. c., 1989; J. Muk, L. Lancinger, SHP, I. c., 1990, (pozn. 13); J. Müller, Uměleckohistorický a sondážní průzkum věže Hrádku, Český Krumlov 1991 (rkp); A. Kubíková, Českokrumlovská zámecká věž, Výběr 29, 1992, s. 110 až 111; Táž, Z historie českokrumlovské zámecké věže, ZPP 54, 1994, s. 82 - 85.

49) J. Muk, L. Lancinger, Státní zámek Český Krumlov. Zadní trakt zámeckého divadla čp. 177, SHP, SÚRPMO Praha 1984, nestránkováno; P. Hofitichová, J. Müller, Zadní trakt zámeckého divadla čp. 177., restaurátorský průzkum interiérů a jižní fasády, StRA Praha 1986; J. Müller, F. Kápar, Předběžná doplňující průzkumová zpráva, Zadní trakt zámeckého divadla čp. 177, Č. Krumlov 7. 12. 1994 (rkp); A. Kubíková, Velmi pohnutá historie dějecké budovy, Českokrumlovské listy 2, č. 257, 3. 11. 1995; P. Vlček, P. Zahradník, „Renesanční dům“ čp. 177, Průzkumy památek 3, 1996, s. 3 - 16; A. Kubíková, Několik poznámek k českokrumlovskému „Renesančnímu domu“, Průzkumy památek 4, 1997, s. 93 - 95; J. Müller, K průzkumům, Průzkumy památek 4, 1997, s. 97 - 103, V. Razím, Tzv. Plášť, Průzkumy památek 4, 1997, s. 105 - 125.

50) J. Záhla, Zámecká zahrada v Českém Krumlově v 17. století, Památky a příroda 10, 1985, s. 532 - 533; A. Kubíková, Zaniklá českokrumlovská knížecí zahrada na Novém Městě, Památky a příroda 11, 1986, s. 593 - 594; Táž, Rožmberský dům a zbrojnice na Novém Městě v Českém Krumlově, Výběr 29, 1992, s. 162 - 165; J. Müller, Český Krumlov, Latrán - Nové Město čp. 26. Úvodní stavebně-historický průzkum, Č. Krumlov 1995 (rkp); Táž, Nástin historicko-urbanistického vývoje tzv. Novoměstské zahrady v Českém Krumlově, Č. Krumlov 1995 (rkp); J. Krčálková, Italské podněty, s. 60; A. Kubíková, J. Olšan, Zámecká zahrada v Českém Krumlově (průzkumová práce), Památkový ústav v Českých Budějovicích 1998 (rkp).

51) J. Müller, Zámecká sídla, in: Dvory velmožů s erbem růže, I. c., s. 25 - 42; Táž, Pozdní renesanční rezidence pánů z Hradce, OH 6, 1998, s. 91 až 100.

var, bývalý kostel sv. Jošta, rožmberská zbrojnice, Budějovická brána).⁵²⁾

Při studiu latránského domu čp. 106, licujícího s Budějovickou branou, jsme identifikovali v jeho západní obvodové stěně někdejší fortifikaci, hájící korunu hráze tzv. zámeckého rybníka, zřízeného Oldřichem II. z Rožmberka někdy ve 2. čtvrtině 15. století. Původním jádrem budovy z doby výstavby (eventuálně přestavby) brány byl menší renesanční domek, z ulice pouze přízemní, zakrytý vysokou valbovou střechou s vikýři a fasádou zdobenou sgrafitovou rustikou. Vcelku utilitární objekt vznikl patrně jako součást širšího urbanistického a fortifikačního konceptu severního latránského předpolí, kam Cometta zřejmě zapojil i starší středověký městský špitál sv. Alžběty na místě dnešních čp. 99 - 103.⁵³⁾

Nový pohled si vyžaduje problematika „nejmladší gotiky“ ve městě (cca 1530 - 1560), jak ji reprezentuje např. architektura domů Horní 151, Kostelní 161, Soukenická 42, Široká 80, Latrán 18,⁵⁴⁾ či nástěnné malby ve vstupní síni

52) J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov, Horní čp. 154, SHP, SÚRPMO Praha 1967; A. Kubíková, Českokrumlovská Horní ulice před postavením jezuitské koleje a semináře, Výběr 27, 1990, s. 311 - 320; Táž, Ke stavbě jezuitské koleje v Českém Krumlově, Výběr 32, 1995, s. 124 - 126; K. Šmrha, Budějovická brána v Českém Krumlově, Umění 4, 1956, s. 82 - 83; Týž, Českobudějovický stavitel Dominik Cometta z Eckthurnu, JSH 27, 1958, s. 6 - 8; J. Krčálková, Domenico Benedetto a Antonio Comettové v jižních Čechách, Umění 26, 1978, s. 34 - 55; Táž, Kostely české a moravské renesance, Umění 29, 1981, s. 1 - 35; J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov, Latrán čp. 6, SHP, SÚRPMO Praha 1991; A. Kubíková, Českokrumlovský špitál, I. c., 1997 - 98 (pozn. 42); Táž, Českokrumlovská rožmberská zbrojnice v roce 1600, Výběr 28, 1991, s. 125 - 129; Táž, Rožmberský dům, I. c., 1992 (pozn. 50); Táž, Zaniklá kaple sv. Anny v Českém Krumlově, Výběr 33, 1996, s. 127 - 129.

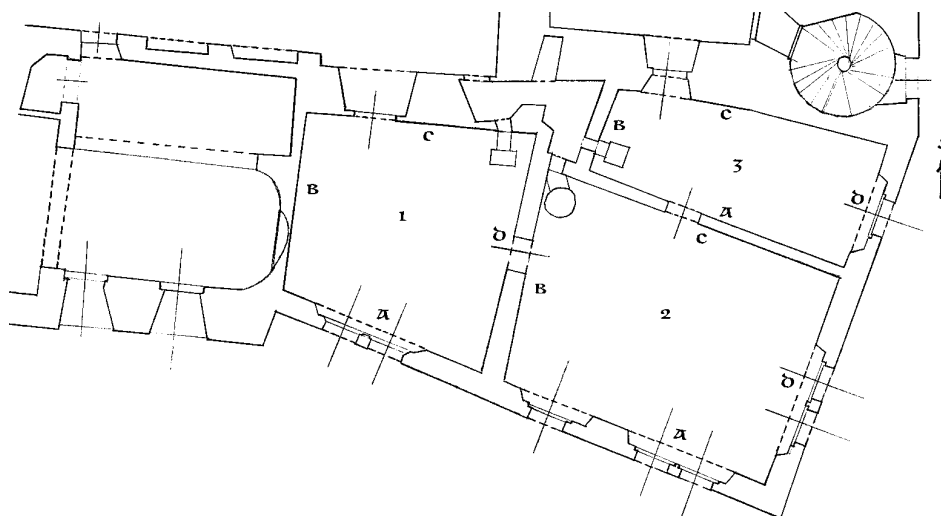
53) J. Müller a kol., Český Krumlov, Latrán čp. 106, Dílčí SHP, ARTECO Č. Krumlov 1993; Viz též: L. Lancinger, J. Muk, P. Vlček, Český Krumlov, Budějovická brána a bývalý špitál (čp. 99 - 103), SHP, SÚRPMO Praha 1991.

54) Srov.: J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov, Horní 151, SHP, SÚRPMO Praha 1963, 1968; J. Müller, Restaurátorský průzkum omítek interiérů, Český Krumlov, Horní 151, StRA Praha 1989; Týž, Český Krumlov, Horní 151, doplňující hloubkový SHP, ARTECO Č. Krumlov 1993;

sousední budovy čp. 17. A to v kontextu nástupu zralé renesance ve 40. a 50. letech 16. století (Široká 82, Latrán 17, 27, 46 ad.). Pozdně renesanční a manýristická architektura si až do 2. desetiletí 17. století uchovala pozoruhodnou kvalitu (viz např. městský pivovar - Široká 70-71, či Latrán 43).

Posledně jmenovaný objekt, založený nejspíše již v 1. polovině 14. století, prošel následně minimálně jednou další gotickou stavební etapou.⁵⁵⁾ Přestavěli ho renesančně ve dvou fázích. Někdy kolem roku 1570 a v roce 1616, kdy obdržel charakteristický, manýristicky rozeklaný volutový štít s trojúhelným nástavcem a vloženou drobnou lucernou, tvarově odpozorovanou z Maggiho severního štítu krumlovské jezuitské koleje. Stavebníkem i stavitelem v jedné osobě byl nepochybně vlácký zedník Tomáš Dtzin, jenž dům koupil roku 1603 a také zde zemřel v roce 1617. Na náročnou přestavbu si „vydělal“ mimo jiné přebudováním mlýna v Široké ulici (a na Ostrově) v letech 1610 - 11 za odměnu ve výši více než 290 kop grošů míšeňských. Vlachův zásah proměnil konvenční dům v reprezentativní budovu téměř palácového typu s vysokým „pianem nobile“ v úrovni 1. patra. Italizující manýristické tvarosloví průčelí má četné analogie v soudobé architektuře rudolfinské Prahy. Překvapuje i variabilita dispozičního řešení a rozsah užití klenbových konstrukcí v 1. a 2. nadzemním podlaží. Také krov domu, převážně hambalkového typu se svislými stolicemi, je dosud autentický, renesanční, s pozoruhodným detailem vyústění komínových těles na místě někdejších dýmníků.

Jak ukázala A. Kubíková, také českokrumlovská radnice získala svou definitivní renesanční tvář až v porožmberském období.⁵⁶⁾ Teprve v roce 1597 došlo ke spojení čp. 1

Obr. 5: Český Krumlov, zámek, bývalý renesanční fraucimor, dispozice interiéru.

a poloviny domu čp. 24 v Radniční ulici. Kolem roku 1613 následovala celková přestavba objektu s architektonicky sjednocenou fasádou do náměstí, ukončenou teprve v roce 1618. Barokní ikonografie ze 2. poloviny 17. století dokládá čtveřici štítů na atikovém polopatře.⁵⁷⁾ Architektonická aktivita v „císařském Krumlově“ si proto zasluhuje další badatelskou pozornost.⁵⁸⁾ Postupně narůstající počet jmen renesančních zedníků a kameníků, veskrze Vlachů, nese srovnání se znalostmi literatury 40. let 20. století.⁵⁹⁾

Jakkoli měly mnohé rozsáhlé stavební podniky renesančního Krumlova svůj nepochybný urbanistický dosah, patrně pouze v jediném případě lze mluvit o záměrném výtvarném formování městského interiéru. Architektonickou a malířskou úpravou budov náměstíčka u vjezdu na první zámecké nádvoří („piazza“ - J. Muk, 1967) vznikl v letech 1578 - 83 poutavý, urbanisticky výtvarně jednotně řešený nástupní prostor s ústředním programem oslavy rožmberského rodu. Ten vrcholil přemostěním latránské ulice v podobě svérázného vítězného oblouku, zkrášleného malovanými znaky ve vavřínových věncích a iluzivní bosáží. Na počátku 80. let 20. století byl do studia českokrumlovské výtvarné kultury, zvláště renesanční, vnesen důležitý impuls. Nově založené Státní restaurátorské ateliéry Praha (dále jen StRA) zde v letech 1981 - 90 uskutečnily desítky restaurátorských průzkumů, technologických analýz a posudků, které pravidelně provázely i restaurátorské práce při obnově památek nástěnného a závěsného malířství i uměleckého řemesla. Při průzkumech nemovitých objektů byla získána široká škála cenných poznatků, zvláště v rámci

J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov. Soukenická 42, SHP, SÚRPMO Praha 1969; J. Müller a kol., Český Krumlov. Soukenická 42, doplňující SHP, ARTECO Č. Krumlov 1992; J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov. Široká 80, SHP, SÚRPMO Praha 1971; J. Müller a kol., Český Krumlov. Široká 79, čp. 82 - 84, doplňující SHP, ARTECO Č. Krumlov 1993; Obrazy v čp. 17 z roku 1548 (?) odkrýl a zrestauroval v roce 1952 Vladimír Terš, naposledy opraveny roku 1994 (Vladimír a Jiří Říhovi, Jan Severa). V souvislosti s výše zmíněným stylovým proudem lze připomenout, že kameník Michal Rubík umírá teprve v roce 1557 a v Rybářské uličce na Horní Bráně se připomínají ve 40. a 50. letech 16. století „řezáči“ Vaněk a Kristl (zjištění A. Kubíkové).

55) J. Müller a kol., Český Krumlov. Latrán 43, SHP, ARTECO Č. Krumlov 1993. - Sondáž mimo jiné ukázala, že zadními průčelími latránských domů čp. 36, 43 a 45 mohla hypoteticky před polovinou 14. století vést hradební linie. Nejstarší dějiny studovaného domu jsou postižitelné ve sklepech. Pravděpodobné jádro objektu je charakteristicky situováno v hloubi parcely. Zdá se, že již v 1. polovině 14. stol. mohl mít nejstarší dům dvě nadzemní podlaží s vysokým prostorem dýmní jizby. Sondy identifikovaly pyramidálně uspořádané okenní otvory, orientované do dnešního dvora. Zde tušíme průběh starší komunikace, spojující Latránskou ulici s Dobrkovickou uličkou. V další středověké stavební etapě předpokládáme zastavování parcely směrem k dnešní uliční čáře a severně, ke styku se sousedním domem čp. 45. V zadní části městiště, při hradební zdi(?) se snad nacházel původně malý prostor, později asi dvorek. Viz též další průzkumové zprávy Arteco z r. 1993 (Latrán 36, 45, 47).

56) A. Kubíková, K historii českokrumlovských radnic, I. c., 1996 (pozn. 42); srov. též: K. Kibic, Historické radnice, Praha 1988, s. 31, 54, 59; dále: J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov. Radnice čp. 1, SHP, SÚRPMO Praha 1966 (dodatek 1991); J. Muk, Český Krumlov. Radnice čp. 1, SHP fasády, 1968.

57) J. Müller, Hypotéza geneze průčelí českokrumlovské radnice ve světle historické ikonografie objektu (1550 - 1850), Č. Krumlov 1995 (rkp).

58) Srov. A. Kubíková, Císařský Český Krumlov, Výběr 34, 1997, s. 199 - 204.

59) Viz K. Šmrha, Vlasti stavitelé v jejížnější části Čech v době renesance. Otisk z revue Cesta č. 5 a 6, roč. I, 1938. (Mistr Honz „zedník z Thurnu a Gründersee“, Jan Bernard z Voltelina, Alexander a Pavel dell' Aqua, Jan Simonell, Tomáš Dtzin („Dežín“), Honza Gosch, Adam Khenz, Benedikt Penna, Sebastrián Kaczi, zedníci Hans Hás, Lindl, Gabriel, Petr, Alexandr, jinak Ondřej z Lomnice, Tomáš Plotner, Tomáš Deutsch a další).

Obr. 6: Český Krumlov, zámek, bývalý renesanční fraucimor („Komora J. M. Paní“), detail erbu Anny Marie Bádenské (foto J. Prokopec).

studia historických omítek, jejich polychromie a výtvarného řešení domovních fasád, především renesančních. Mezi lety 1981 - 85 se aktivita StRA za vedení Petry Hoftichové soustředila na průzkumy budov na jižní straně náměstí Svornosti a v ulicích Masné, Široké, Kostelní, Horní a Radniční. Významné práce proběhly i na státním zámku.⁶⁰⁾ V letech 1986 - 90 organizoval průzkumovou činnost v Českém Krumlově pisatel článku (cca 25 zakázek).⁶¹⁾

Kromě již uvedených prací se renesanční problematiky mimo jiné týkal i sondážní průzkum omítek bývalého jezuitského zahrádního (a azylového) domu čp. 55 v městském parku.⁶²⁾ Součástí pozdější raně barokní nemovitosti se stal zřejmě dům se zahradou Jiříka Svěrázského, německého sekretáře Viléma z Rožmberka a poté spoluradního v kanceláři, jehož vysoká cena 1 200 kop gr. míšeňských z roku 1590 naznačuje, že se nejednalo o typický předměstský hospodářský dvorec, ale spíše o výstavné sídlo, sloužící odychu i reprezentaci svého majitele. Předpokládáme, že právě zmíněná nemovitost byla jezuiti zpočátku využita a po polovině 17. století po úpravách začleněna jako severní křídlo do nově budovaného areálu. Jeho bohatá sgrafitová nádvorní fasáda, odhalená průzkumem StRA, potvrzuje vysoké kulturní nároky a specifický životní styl, uplatňovaný v prostředí rožmberských dvořanů a úředníků.

Na rozdíl od architektury je problematika krumlovského renesančního sochařství okrajovou záležitostí. Vedle řemeslné tvorby kameníků Jobsta Maurera či Kašpara „Ka-

meniše“ a dosud málo známého sochaře Hanse Mertena vyniká dílo ve městě dočasně usedlých umělců, štukatéra Giovanni Pietra Martinoly a všestranného tvůrce Jiřího Bendla, jež ovšem pohříchu známe pouze z interiéru jindřichohradeckého rondelu.⁶³⁾

Nedochoval se především monumentální náhrobek Viléma z Rožmberka v kněžišti kostela sv. Víta (1592 - 96).⁶⁴⁾ Skvělé, sasky orientované dílo mělo podobu monstrózního epitafru typu několikaetážového portálového oltáře, korunovaného plastikou tzv. rožmberského jezdce. Před epitafrum, jenž sloužil též jako hlavní oltář chrámu, se nalézal mramorový hrob vladaře a jeho třetí manželky Anny Marie rožmberské z Bádenu (†1583). Nelze vyloučit, že se Bendl uplatnil již jako modelér terakotové výzdoby zámekské veže.⁶⁵⁾

Teprve poválečné objevy a rozsáhlé restaurátorské práce pomohly docenit mimořádnou úlohu nástěnného malířství v uměleckých dějinách renesančního a manýristického Českého Krumlova. Početná literatura se zaměřila především na tvorbu dvorských freskařů Gabriela de Blonde a Bartoloměje Beránka. Byly studovány aspekty formální, ikonografické a ikonologické.⁶⁶⁾ Dosud ovšem postrádáme syntézu, postihující komplexně krumlovskou malířskou tvorbu v kontextu jihočeském, zemském i středoevropském. Tato úloha je aktuální zvláště u nástěnných dekorací zám-

63) O Bendlovi a Martinolovi srov.: V. Kotrba, Georg neb Cajetán Bendl či Caspar Bechteler, *Umění* 22, 1974, s. 308 - 323; O. J. Blažiček, Jan Jiří Bendl (Tři sta let od smrti zakladatele české barokní plastiky), *Umění* 30, 1982, s. 97 - 115; J. Krčálková, Heslo Bendl, Jiří, in: *Nová encyklopedie*, I. c., 1995 (pozn. 46), s. 59 - 60. O krumlovských renesančních terakotách viz: E. Šamánková, *Architektura české renesance*, I. c., s. 75.

64) A. Kubíková, K dějinám rožmberského mauzolea a hrobky v kostele sv. Víta v Českém Krumlově, *Výběr* 24, 1987, s. 1 - 4; *Táz*, Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta, *OH* 3, 1993, s. 387 - 392; M. Hlinomaz, K náhrobku Viléma z Rožmberka a pohřbům renesančních velmožů, *OH* 3, 1993, s. 395 - 399.

65) Viz pozn. 63.

66) K. Šmrha, Dvorní umělec Petra Voka z Rožmberka Bartoloměj Beránek - Jelínek, *Časopis Rodopisné Společnosti v Praze*, 14, 1942, s. 89 - 93; V. Dvořáková, Zpráva o nových nálezech; J. Vondra, Nové gotické fresky; V. Dvořáková, H. Machálková, Malovaná průčelí; K. Šmrha, Sebestián Hájek - malíř freskové výzdoby na domě Žďárských v Prachaticích, *JHS* 24, 1955, s. 97 - 102; M. Matyášková - Lejsková, Ohlas Solisových dřevorytů v českém renesančním umění, in: *Sborník k 70. narozeninám prof. Josefa Cibulky „Umění věků“*, Praha 1956, s. 96 - 104; *Táz*, Ještě k předlohám Virgilia Solise, *Umění* 7, 1959, s. 66; *Táz*, Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, *Umění* 8, 1960, s. 287 až 298; J. Krčálková, Grafika a naše renesanční nástěnná malba, *Umění* 9, 1962, s. 276 - 282; *Táz*, Dům čp. 15 v českokrumlovském Latránu, jeho malby a obyvatelé v 16. století, *JSH* 31, 1962, s. 15 - 29; *Táz*, Doplnky k životopisu Bartoloměje Beránka, *Umění* 12, 1964, s. 511 - 512; M. Matyášková - Lejsková, Českokrumlovská veduta z r. 1591, *Umění* 13, 1965, s. 607 - 611; J. Krčálková, Renesanční nástěnné malby zámku v Českém Krumlově, *Umění* 16, 1968, s. 357 - 379; V. Starý, Prachatický malíř Sebestián Hájek a jeho rod, *JHS* 39, 1970, s. 80 - 84; M. Matyášková - Lejsková, Schweizerische graphische Vorlagen in der Renaissancekunst der böhmischen Ländern, *Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte* 27, 1970, s. 46 - 47; E. Bukolská, Veduty na českých portrétech 16. a počátku 17. století, *Umění* 30, 1983, s. 516 - 520; P. Hoftichová, Renesanční fasáda domu čp. 39 na Latránu v Českém Krumlově. (Příspěvek k ikonografii rožmberského jezdce u posledních Rožmberků), *Sborník restaurátorských prací* 1, Státní restaurátorské ateliéry Praha 1983, s. 6 - 43; J. Müller, Nástěnné malby v domě čp. 15, 1987 (pozn. 36); V. Starý, Prachatický malíř Sebestián Palda, *JSH* 56, 1987, s. 85 - 86; J. Müller, Nové poznatky o renesanční nástěnné malbě na zámku v Českém Krumlově, *OH* 3, 1993, s. 379 - 383; A. Kubíková, Příspěvek k životopisu Bartoloměje Beránka-Jelínka, *JSH* 63, 1994, s. 175 - 177; J. Müller, Český Krumlov. Hrad a zámek; *Týž*, Malíř (B. Beránek), in: *Dvory velmožů*, s. 261 - 263; A. Kubíková, Příspěvek k životopisu malíře Maxe Stöltinga, *Výběr* 34, 1997, s. 55 - 56.

60) Nejvýznamnější restaurátorské průzkumy fasád: Latrán 39 (1981), Náměstí Svornosti 9, 10, 11 (1983 - 84), Panská 18 (1982). Dále viz: P. Hoftichová, St. zámek Český Krumlov - tzv. rožmberské komory, rožmberská chodba, sakristie a navazující prostory. Restaurátorský průzkum, StRA Praha 1982, dále *Táz*. Výsledky činnosti Státních restaurátorských ateliérů pro městskou památkovou rezervaci a státní hrad a zámek Český Krumlov, Památky a příroda 10, 1985, s. 280 - 288.

61) V letech 1991 - 1997 pokračoval autor v průzkumových pracích v Českém Krumlově, mezi roky 1992 - 93 v rámci působení ve firmě ARTECO - B. M. s. r. o. za spolupráce V. Benešové, H. Blochové, J. Blocha, F. Kápara a M. Plášila. Zpracovány elaboráty umělecko-historické, historicko-urbanistické, stavebně-historické, ikonografické průzkumy a archivní rešerše. Celkem 108 výstupů. Převážná část zpráv uložena v archívech fy ARTECO a Městského úřadu v Českém Krumlově.

62) J. Müller, Restaurátorský průzkum fasád a vybraných interiérů domu čp. 55 v Městských sadech v Č. Krumlově, StRA Praha 1988 - 89; srov. též: J. Muk, L. Lancinger, 1978 (pozn. 25), SHP, StRA Praha 1988 - 89 (1978).

ku, jejichž fond je postupně rozšiřován od 50. let 20. století objevy v interiérech rezidence.

Mezi takové patří i rozšířený restaurátorský průzkum komnat bývalého fraucimoru třetí manželky Viléma z Rožmberka Anny Marie Bádenské, který jsme uskutečnili v roce 1991.⁶⁷⁾ Na základě archivních zpráv, svědectví Václava Břežana a zvláště dobových zámeckých inventářů se podařilo bezpečně identifikovat jádro fraucimoru, tvořené původně dvěma místnostmi, „*velkou světnicí fraucimorskou*“ a „*komorou J. M. Paní*“. V tomto interiéru mají slušně dochované malby zcela dekorativní charakter. Ústředním motivem výzdoby jsou alianční znaky Viléma a jeho tří manželek, Kateřiny Brunšvické, Žofie Braniborské a Anny Marie Bádenské. Obrazovou plochu se znaky vymezoval nahoře vlys a čabraka s trapečky, ze které byla „spuštěna“ zřasená iluzivní draperie, poskytující pozadí i erbům. Sepnutá draperie vytvářela iluzivní supraporty, spodní partii stěn uzavíral malovaný sokl. Zvláště bohatou výzdobou byly pojednány špalety okenní niky, kde se ve výplních objevují florální a ovocné motivy.

Identifikovány byly zazděné vchody do bývalého prevetu (arkýřového typu ?) a na oratoř zámecké kaple. Vnitřní komunikaci v interiéru svatyně kdysi zajišťovalo šnekové schodiště, jež zřejmě souviselo se zaniklou hranolovou věží nad presbytářem kostelíka.

„*Fraucimorskou světnici*“ (kdysi též s prevetem) předělili v období baroka příčkou. Renesanční výzdobný systém sestával z dolního malovaného soklu, pásu iluzivní tapety, rytmizovaného vertikálními linkami do sekcí, z šedě tónované plochy stěny a malovaného vlysu pod zaniklým dřevěným stropem. „Zelená tapeta“ slouží jako podklad drobných oválných znaků. Ostění okenních otvorů zdobí pasparta. Bohatá malba špalet okenních nik je silně poškozena. Z heraldických motivů je čitelný znak bavorských knížat a erby Anny Marie Bádenské, Žofie Braniborské a Kateřiny z Ludanic.

V předělené severní partii místnosti renesanční výzdoba plynule pokračuje. Navíc však sondy odhalily gotickou omítkovou vrstvu, která náleží někdejší východní věži Horního hradu (snesena roku 1777), postavená zřejmě spolu s přiléhajícím traktem asi ve 2. třetině 15. století. Omítka má některé charakteristiky shodné s překryvy na fasádách středověkých partií Hrádku.

Formální a biografické souvislosti potvrzují, že výše popisované renesanční malby byly velmi pravděpodobně poslední prací Gabriela de Blonde († 1581).

Také v podzámčí katalog nástěnných obrazů po roce 1950 kvantitativně značně narostl. Obsahuje tak významná díla, jako jsou interiérové malby v domě čp. 14 na náměstí Svornosti či fasádní dekorace budovy čp. 39 na Latránu, bývalé jezuitské koleje nebo tzv. Krčínova domu čp. 54 Na louži. Ten ovšem v době výzdoby patřil, jak A. Kubíková ukázala, rožmberskému úředníkovi Filipu Nussovi.⁶⁸⁾ Rožmberský regent naopak obýval sgrafitem zdobený tzv. Vlašský dvůr (Dlouhá 32) a latránskou budovu čp. 66. Nejpozdě-

ji v renesanci byla založena místní tradice fasádních malovaných domovních znamení a symbolů v domech provozovaných řemesel (např. Panská 17, Kájovská 69, Latrán 2), někdy se vyznačujících i mimořádnou výtvarnou kvalitou.⁶⁹⁾ Postupující restaurátorské práce vybízejí též k doplnění biografií a poznání či zpřesnění individuálních výtvarných profilů dosud známých malířů: Jiljí z Nové Bystřice, Mistr Abrahám, Gabriel de Blonde, Ondřej Battory, Bartoloměj Beránek, Abraham Pejchal, Marx Stolting, Felix Kunsteter, Jeremiáš Lotter ad. Závěsné malířství je až na výjimky (hrbitovní kaple sv. Martina) spjato s rožmberskou rezidencí, kde prameny už v 50. letech 16. století dokládají portrétistu „*mistra pánů z Rožmberka*“, umělce z okruhu Jakuba Seiseneggera.⁷⁰⁾

Renesanční umělecké řemeslo bylo zatím studováno spíše jen sporadicky, a to převážně obecnými historiky z hlediska problematiky dvorské reprezentace, domácností měšťanských, ale i příbytků rožmberských úředníků a dvořanů, či vztahů rožmberského Krumlova k pražskému rudolfinskému manýrismu.⁷¹⁾ Téměř bez zájmu zůstává hliněná výroba včetně kamnářství, zámečnictví, kovářství i truhlářství. Není zpracována ani biografie dosud známých významnějších řemeslníků, uměleckého truhláře Oldřicha Dechsnera (Taxnera), tesaře Mertla, varhanáře a výrobce hudebních nástrojů Michaela, klenotníka Michala Püllmana, či celé plejády zlatníků - Hanse Hilschera, Erharda Friesse, Simona Grünbergera, Viléma Šlechty, Kašpara Libettnera a dalších.

V. Barokní doba (s. 131 - 170)

Na rozdíl od předcházejících kapitol si posuzovaná stáť i po padesáti letech zachovala značnou vypovídací hodnotu. Partii o „*zámeckém rokoku*“ považujeme za jednu z nejpoutavějších a nejvýstižnějších, jaké kdy byly napsány.

Že barokní Krumlov nepoutal takovou pozornost badatelů jako rožmberská gotická a renesanční epocha, prozrazuje už bibliografie obecně historických prací.⁷²⁾

69) Viz fragment obrazu koně, transferovaný do vstupní síně domu čp. 55 na náměstí Svornosti a pocházející z průčelí čp. 9, tamtéž. (Hostinec „U modrého koně“).

70) M. Saxl (red.), Renesanční portrét I. Výběr obrazů středoevropských mistrů z bývalé zámecké obrazárny. Katalog výstavy. Galerie výtvarného umění v Roudnici n. L. 1972, s. 4, 5, 15, 16; J. Kropáček (red.), Renesanční portrét II. Výstava ze sbírek Galerie výtvarného umění, Roudnice n. L. 1975, s. 2 - 7; K. Cichrová, J. Kropáček, J. Müller, Památkové úpravy historických interiérů zámku v Českém Krumlově, Památky a příroda 10, 1985, s. 284 - 288.

71) Viz pozn. 35 a 44. Z dalších titulů srov.: S. Urban, Řezáči drahých kamenů v Čechách v 16. a 17. století, in: ACTA UPM 11 - řada D, Supplementa 2, 1976, s. 12, 14, 106 - 108; A. Kubíková, Zvony Briekého z Cimperka u sv. Jošta v Českém Krumlově, Výběr 29, 1992, s. 249 - 251; B. Bukovinská, Několik poznámek k méně známým zájmům Petra Voka z Rožmberka, OH 3, 1993, s. 279 - 282; V. Bůžek, H. Bůžková, Klenoty v renesančních a manýristických domácnostech na jihu Čech, JSH 63, 1994, s. 26 - 37; B. Bukovinská, Heslo Rabenhaupt, Hans Heinrich, in: Nová encyklopedie, 1995, s. 667 (pozn. 46); M. Marková, Móda, oděv, účes, in: Dvory velmožů, s. 131 - 143; M. Hajná, Oděvní řemesla na dvoře posledních Rožmberků, Výběr 35, 1998, s. 163 - 188.

72) A. Kubíková, Das Kulturleben am Hofe der in Böhmen ansässigen Eggenberger, OH 2, 1992, s. 71 - 72; V. Bůžek, Český Krumlov jako „dlouhodobá“ velmožská rezidence, I. c., 1993 (pozn. 44); Týž, V zámku a podzámčí, Český Krumlov mezi renesancí a barokem, in: Týž (red.), Baroko v Českém Krumlově, Třeboň 1995, s. 3 - 8; J. Záhla, Pět barokních šlechticů v Českém Krumlově, Baroko v Českém Krumlově, I. c., s. 11 - 18; A. Kubíková, Baroko v Českém Krumlově (Katalog expozitív výstavy), Baroko v Českém Krumlově, I. c., s. 21 - 40; M. Korychová, Každodenní život v českokrumlovské zámecké rezidenci za Eg-

67) J. Müller, Státní zámek Český Krumlov. Východní křídlo 3. nádvoří, 2. patro, fraucimor. Restaurátorský průzkum, Český Krumlov 1991 (rkp).

68) A. Kubíková, Krumlovské domy Jakuba Krčína z Jelčan, Českokrumlovské listy 2, č. 192, 18. 8. 1995; Týž, Takzvaný Krčínův dům Na louži v Českém Krumlově, Výběr 32, 1995, s. 262 - 265; Týž, Vlašský dvůr, I. c., 1998 (pozn. 42).

Tricetiletá válka a její důsledky těžce zasáhly bývalou rožmberskou rezidenci. Výtvarná kultura chřadla i díky dlouholeté nepřítomnosti eggenberského dvora na zámku. Teprve nástup vlády Jana Kristiána z Eggenberku (1664 - 1710) znamená postupné konstituování kulturního centra, kde se ovšem více dařilo hudbě a divadlu než výtvarnému umění.

Dnes již dále pokročilo zpřesnění a doplnění stavebních dějin zámekského areálu, včetně poznání barokizace jeho interiérů.⁷³⁾ Také zámekská zahrada i se svou architektonickou a sochařskou výbavou má nyní novou důkladnou literaturu,⁷⁴⁾ podobně jako evropsky významné zámekské divadlo. Zde se ovšem pozornost soustřeďuje více až na jeho pozdně barokní vývojovou etapu.⁷⁵⁾ Dosud nebyla analyticky studována tvorba „zámekských“ architektů, stavitelů a polířů, jako byli Jakub de Maggi, Jan Dominik Spazu, Petr Spineta, Caesar Cassal, Jan Canevale ad. Také „eggenberští“ sochaři (Jan Worath, Martin Lindenmayer, Filip Cammerer, Jiří Vilém Wagner, Josef Bobl, Ludvík Ferrera či štukatér Michael Bianco čekají na případnou identifikaci a umělecko-historické zhodnocení svého díla.⁷⁶⁾

Umělecká úroveň malířství 2. poloviny 17. století a počátku 18. věku vesměs rovněž nepřekročila provinciální hranice, a to ani v okruhu Jana Kristiána (výjimkou jsou jen některé zámekské portréty). Vedle zběhlejších tvůrců jako byli Jindřich de Veerle či divadelní malíř Jan Martin Schaumberger, je dnes známa celá plejáda dalších jmen, kte-

genberků. Dipl. práce Katedry historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1996, nestránkováno; *Táž*, Dvůr posledního Eggenberka v Českém Krumlově. (Každodenní život českokrumlovské zámekské rezidence v letech 1665 - 1667), OH 5, 1996, s. 423 - 439; *V. Bůžek*, Aristokratický dvůr a rezidenční město. (Český Krumlov mezi 16. až 18. stoletím), OH 5, 1996, s. 365 - 394. Viz též sborník „Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku“ (ed. V. Bůžek, P. Král, OH 7, 1999).

73) *K. Cichrová, J. Kropáček, J. Müller*, Památkové úpravy, I. c.; *J. Muk, L. Lancinger*, Český Krumlov - Horní zámek, SHP, 1991; *A. Kubíková*, Barokní přestavby českokrumlovského zámku, OH 5, 1996, s. 467 až 480; Dále srov.: *V. Naříková*, K činnosti umělců 18. století v Čechách, Umění 8, 1960, s. 83 - 85; *Táž*, Drobná zjištění k českému baroknímu umění, Umění 27, 1969, s. 613 - 628; *A. Kubíková*, Příspěvek k životopisu Jakuba Antonína de Maggi, Výběr 25, 1988, s. 41 - 43; *A. Filip*, Heslo Martinelli, Anton Erhard, in: Nová encyklopedie, s. 485; *P. Vlček*, Encyklopedie českých zámků, Praha 1994, s. 140 - 141; *A. Kubíková*, Několik poznámek, I. c., 1997 (pozn. 49).

74) Viz pozn. 50. Dále srov.: *I. Hofman*, Český Krumlov - rekonstrukce zámekských zahrad. Dipl. práce na VŠZ, Brno (Lednice), 1966; *K. Hieke*, České zámekské parky a jejich dřeviny, Praha 1984; s. 61 - 63; *B. Pacáková - Hošťálková, J. Petří, D. Riedl, A. M. Svoboda*, Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 1999, s. 96 - 101; Srov. též: *J. Müller*, St. zámek Český Krumlov - Bellarie, balustrády v zahradě, severní vstupní brána, restaurátorský průzkum, StRA Praha 1990.

75) Ze scénografické literatury srov. zejména: *J. Hilmera*, Zámekské divadlo v Českém Krumlově, ZPP 18, 1958, s. 71 - 95; *Týž*, Památky divadelního výtvarnictví 17. a 18. století ve sbírkách státních hradů a zámků, ZPP 21, 1961, s. 147 - 154; *Týž*, Perspektivní scéna 17. 18. století v Čechách, Praha 1965; O divadle naposledy synteticky: *V. Ptáček* (red.), Barokní divadlo, I. c., 1993 (pozn. 44).

76) *O. J. Blažíček*, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku, Praha 1958, s. 65 n.; *K. Pletzer*, Českobudějovíčtí malíři a sochaři na Českokrumlovsku v 17. a 18. století, Výběr 10, 1973, s. 239 - 244; *J. Zálaha*, Beziehungen der am Hofe der Fürsten zu Eggenberg in Český Krumlov in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts wirken den Künstler zu Oberösterreich, Historisches Jahrbuch der Stadt Linz 1985, s. 529 až 544; *J. Zálaha*, Eggenbersští výtvarní umělci v Českém Krumlově ve 2. polovině 17. století, Umění 35, 1987, s. 304 - 313; *K. Pletzer*, Českobudějovíčtí výtvarní umělci v 17. a 18. století. Doplnky a opravy ke Slovníku výtvarných umělců, JSH 60 - 61, 1991 - 1992, s. 23 - 33; *J. Zálaha*, Z osudů jedné sochy z Českokrumlovska, Výběr 35, 1998, s. 13 - 16.

rá však většinou nelze spojit s konkrétními dochovanými díly (Jan Melichar Ott, Zachariáš Ignác Voják, Tomáš Remetti, Maxmilián Rebner, Matěj Leutner, Florián Summe-rauer, Jan Kašpar Marti, Josef Horath, Jan Chlumecký, Matěj Kazimír Praun, Jan Schimmer, příslušníci krumlovské rodiny Anneisů, Jan a jeho dva synové Petr Antonín a Jan.⁷⁷⁾ Po roce 1948 se zvýšil také zájem o studium „zámekského“ uměleckého řemesla, především textilních obo-rů a produkce eggenberské mincovny.⁷⁸⁾ Svou literaturu má i divadelní garderoba.⁷⁹⁾ Přestože „eggenberská“ výtvarná kultura a umělecké dění v podzámčí nepředstavovaly jistě hermeticky uzavřené enklávy, má měšťanské baroko zchudlého a provincializovaného Krumlova řadu specifických rysů. Na výrazný prvek tradicionalismu upozornila již posuzovaná kniha. V nejnovější době poukázal též Václav Bůžek jak „v domácnostech některých obyvatel Českého Krumlova přezívala renesanční kulturní a hodnotová orientace hluboko do 17. století...“⁸⁰⁾

Rané barokní architektura města vcelku plynule navázala na předbělohorské stavitelství. Její v zásadě nepřilíš invenční jazyk nevyústil vlastně ve vrcholné barokní stylovou fázi, ale v průběhu 3. čtvrtiny 18. století se rokokově transformoval.

Nástup baroka, místy s manýristickými relikty, iniciovaly zvláště místní církevní ústavy, jezuité a řád minoritů. V obou případech (seminář Tovaryšstva Ježíšova - Horní 152, klášterní kostel) se uplatnili příslušníci stavitelské rodiny Per-ti, Stefan a Giovanni Batista.⁸¹⁾ Další výraznější objekty, představovaný panský špitál na Latránu (čp. 13) i hřbitovní kostelík sv. Martina v městských sadech formálně souvisejí s poutním areálem na Křížové hoře.

Centrální kapli P. Marie Bolestné (1710) a snad i mladší ambít (1714 - 26) vyprojektoval eggenberský polír J. D. Spazzi. Architektura souboru, jeho umělecká vybavení i kul-tovní funkce jsou nejcharakterističtější výpovědí o poněkud rustikalizované barokní výtvarné kultuře města i zjit-

77) *J. Zálaha*, Eggenberští výtvarní umělci, I. c.

78) *J. Blažková*, Nástěnné koberce na státních zámecích Český Krumlov a Hluboká nad Vltavou, České Budějovice 1969; *J. Zálaha*, Soupis eggenberských mincí, České Budějovice 1969; *Týž*, Českokrumlovská mincovna v 17. století, Český Krumlov 1973; *M. Zemínová*, Barokní textilie ze sbírek Uměleckoprumyslového muzea v Praze, Praha 1974; *J. Zálaha*, Českokrumlovské razicí kolký, Numismatické listy 37, 1982, s. 97 - 108; *A. Kubíková*, Pečetí Eggenberků usazených v Čechách, Archivum Trebonense 1986, s. 162 - 183; *K. Cichrová*, Ze zámekského šatníku. Výběr historických oděvů ze sbírek jihočeských památkových objektů (Katalog výstavy), České Budějovice 1988; *A. Kubíková*, Stará eggenberská mincovna v Českém Krumlově, Numismatické listy 47, 1992, s. 97 - 99.

79) *K. Cichrová*, Garderoba zámekského divadla v Českém Krumlově, in: *V. Ptáček* (red.), Barokní divadlo, s. 73 - 84; *Táž*, Soupis dekorací a kostýmů zámekského divadla v Českém Krumlově (Podle inventáře hradu a zámku Č. Krumlov), in: *V. Ptáček* (red.), Barokní divadlo, s. 211 až 223; *A. Grendysová*, Objevy a dobrodružství při restaurování kostýmů zámekského divadla v Českém Krumlově, in: *V. Ptáček* (red.), Barokní divadlo, s. 175 - 178; *J. Zálaha*, Inventář kostýmů zámekského divadla v Českém Krumlově z roku 1763, in: *V. Ptáček* (red.), Barokní divadlo, s. 200 - 210.

80) *V. Bůžek*, Aristokratický dvůr a rezidenční město, 1996, s. 377 (pozn. 72); Dále *Týž*, Die südböhmischen Bürgerhaushalte an dem Wende des 16. zum 17. Jahrhundert. Bürgerhaushalte Alltagskultur an der böhmische-österreichischen Grenze, Jahrbuch des Oberösterreichischen Museums Vereins 139, 1994, s. 25 - 45.

81) *V. Naříková*, Zedníci a stavitelé rodiny Per-ti v jižních Čechách, JSH 37, 1968, s. 120 - 126. Dále srov.: *A. Kubíková*, Českokrumlovská Horní ulice, I. c., 1990 (pozn. 52); *Táž*, Baroko v Českém Krumlově, I. c., 1995 (pozn. 72).

Obr. 7: P. A. Anneis (?), Český Krumlov pod ochranou P. Marie a světců, 1727 - 28 (foto SÚPP Praha).

řené náboženské senzibilitě jeho obyvatel a estetickému prožitku dramatické krumlovské krajiny, svěřené ochraně zázračného „Wetterkreuzu“. Problematikou „Kreuzbergu“ jsme se podrobněji zabývali v roce 1991.⁸²⁾ Na vybavení a uměleckém dotvoření kaple se podíleli vesměs krumlovští umělci a řemeslníci.⁸³⁾ Figury evangelistů v nikách vyřezali Martin Lindenmayer a Wilibald Ramler z Freistadtu, první jmenovaní vytvořili i sochu P. Marie Sedmibolestné na hlavním oltáři. Jeho menzu zdobila malovaná veduta Krumlova pod ochranou P. Marie a světců z let 1727 - 29, skutečné barokní paládium města. Výtvarný „panteon“ světců je koncentrovaným výrazem obliby jednotlivých svatých ochránců, jejichž zázračné moci svěřovali své životy i domy zbožní Krumlované. V interiéru kaple byla mimořádně uctívána i dvě „miracula“, legendární tzv. španělský Krucifix a zázračný oltářní obraz P. Marie Karmelské. Kromě řady světeckých figur na konzolách zdobilo kapli i 12 obrazů apoštolů, dílo Petra Antonína Anneise z roku 1725. Autor nástropních a nástěnných maleb je dosud neznámý. Původní exteriérovou dřevěnou tříkřížovou Kalvárii vyřezal českobudějovický Josef Bobl (1710). Ze sochařské výzdoby někdejších zastavení křížové cesty (1710 - 17 ?) zůstaly jen fragmenty.⁸⁴⁾ Před severním portikem ambitu s kamenným znakem města z dílny M. V. Jäckela byla osazena skulpturní tříkřížová Kalvárie Johanna Ferdinanda Rapotze z Omleničky (1735). Volutový štít jižního vstupu ozdobil heraldicky unikátní, vrchností neschválený kamenný jáckelovský městský znak. Hlavičky dvojice sloupů před vstupem zkrášlily dodatečně sochy Krista Trpitele a P. Marie Bolestné (1760), vyštafirované malířem Janem Kryštofem An-

neisem. Interiér ambitu dekorovala nástěnná ornamentální malba, dřevořezby na konzolách i oltáře ve výklencích. Z umělců jsou zastoupeni sochař Johann Rapotz (1764) a malíř Petr Antonín Anneis (1717 - 35). Nedochovalo se poustevnické obydlí. Architektonicky pozoruhodná nově zřízená zastavení Křížové cesty (1740 ?, 1753 - 55) malířsky vyzdobil František Jakub Prokyš.

Již Menclova publikace upozornila na barokní proměnu průčelí krumlovských předbělohorských domů. Podílelo se na ní nejen umění zedníků a štukatérů, ale i malířů. Nešlo ovšem již o rozsáhlé renesanční fresky, ale o nevelké obrázky, erbovní, cechovní a především náboženské (kultovní, ochranné). Jsou zakomponovány většinou symetricky mezi okny fasády, jež svým formátem i orámováním iluzivně napodobují. Zpočátku mají obrazy malovanou paspartu či tvarově bohatší borduru, později převažují plastické štukové šambrány, pravoúhlé, kvadrilobní a jiné. Obliha těchto většinou skromných výtvarů dozněla až v polovině 19. století, s posledními relikty se ovšem setkáme ještě na počátku následujícího věku. V ikonografii je silně zastoupena mariánská úcta (ikonografie zahrnuje obrazy P. Marie Assumpty, Immaculaty, Sedmibolestné, téma Navštívení P. Marie, Svaté rodiny, P. Marie Karmelské i kompozice Bohorodičky s různými svěťci, velmi četné jsou i „poutní madony“ - Kájovská, Pavovská-Pomocná, Mariázelská i českobudějovická Ochránitelka „klasová“). Ze světců se mimořádně uctěť těšil sv. Jan Nepomucký, jehož kult podporovali silně již Eggenberkové, pro Scharzenberky se však přímo stal ochráncem rodu. Z dalších patronů byli velmi populární i sv. Florián, Šebestián, Antonín Paduánský, František Xaverský, Linhart a další. Autory fasádních obrazů je třeba hledat mezi krumlovskými měšťanskými malíři, jako byli příslušníci častěji zmíněné „dynastie“ Anneisů, dále Johann Reichenthaler, Melichar Andruška, Petr Höfferle, Melichar Hoffengut, František Höfler, Michal Wenig a další.

S obdobnou situací se setkáváme i u sochařství eggenberské doby, široce rozvětveného do dvou tradičních

82) J. Müller, Český Krumlov. Křížová hora. Umělecko-historický a restaurátorský průzkum, Č. Krumlov 1991 (rkp). Srov. též: V. Girsá, Rekonstrukce poutního areálu na Křížové hoře v Českém Krumlově, ZPP 53, s. 22 - 26.

83) Umělecká výbava Křížové hory byla z větší části vandalsky poničena v 50. až 80. letech 20. století. Dochovaný mobiliář je deponován na St. zámku v Č. Krumlově a v Okresním vlastivědném muzeu tamtéž.

84) Viz. J. Zálaha, Z osudů jedné sochy, l. c.

větví, skulptury a řezbářství. To je zastoupeno jak interiérovými sochami, tak i výklenkovou plastikou, dosud prakticky nestudovanou.⁸⁵⁾ Za zmínku stojí především dřevorezby sv. Františka z Assisi a sv. Antonína Paduánského západního průčelí klášterního kostela (cca 1670), socha madony ve výklenku bývalého kostela sv. Jošta (1678) a řezba P. Marie českobudějovické „klasové“ v nice fasády čp. 156 v Horní ulici.

Vrcholné kamenosochařské dílo eggenberského Krumlova reprezentuje známý morový sloup na náměstí Svornosti z dílny M. V. Jäckela (1712 - 16).⁸⁶⁾ Ostatní skulpturní produkce jeho umělecké úrovně ani zdaleka nedosahuje - např. sv. Jan Nepomucký u Mostu dr. E. Beneše (J. Bobl ?) či sochy P. Marie (1692) a sv. Jana Evangelisty (1691) z Kalvarie někdejšího pilíře Lazebnického mostu,⁸⁷⁾ dnes na nádvoří Prelatury (Horní 155). Nezpracována zůstává kamenosochařská tvorba domácích řemeslníků, Jana Planskeara, Kašpara a Vavřince Kompmilerů či Jana Stäffanyho.

Badatelsky jen málo dotčené zůstávají i českokrumlovské barokní zahrady kláštera minoritů, konventu klarišek,⁸⁸⁾ jezuitského semináře⁸⁹⁾ i letního (morového) domu Tovaryšstva Ježíšova.⁹⁰⁾

Mladší literatura prakticky nerozvinula cenné podněty krumlovské monografie o raně barokním kovářství a mobiliáři místních kostelů, zvláště pak o oltářní architektuře (nezájem se ovšem týká i oltářních pláten).

Tradičně ve stínu zůstává éra Adama Františka ze Schwarzenberku (1719 - 32) a její výtvarní protagonisté (například architekt A. E. Martinelli, sochař Jan Kopáč a další).

Zato zámecké rokoko Josefa Adama (1741 - 82) se v uplynulých padesáti letech těšilo značnému zájmu historiografie. Zmíněný fenomén výrazně vídeňského ražení ovšem není dosud synteticky zpracován a rovněž zámecké divadlo by si zasloužilo moderní monografii.⁹¹⁾

Vedle drobnějších zjištění o zámecké architektuře se podstatně prohloubila představa o barokních interiérových úpravách českokrumlovské schwarzenberské rezidence.⁹²⁾ Také poznání tvorby zámeckých sochařů a malířů dále po-

stoupilo.⁹³⁾ Značný význam měl Hilmerův objev⁹⁴⁾ neznámé návrhové skici maleb jedné ze stěn Maškarního sálu, následně připsaný autorovi dekorací Josefu Ledererovi.⁹⁵⁾ Nejlépe je zatím poznána rozsáhlá tvorba Františka Jakuba Prokyše. Diplomová práce Pavla Zadražila ukotvila jeho dílo v širokém kontextu malířské a sochařské tvorby na dvoře krumlovského vévody.⁹⁶⁾ Prokyš maloval také v rokoko-vě přestavěném Kvítkově dvoře, který je třeba pokládat za integrální součást širšího zámeckého areálu. Provedené průzkumy zde odhalily řadu zajímavostí.⁹⁷⁾

Někdejší „Starý dvůr“ věnoval Josef Adam jako příležitostné letní sídlo své manželce kněžně Marii Terezii, když ho dal v letech 1750 - 52 nákladně přebudovat podle plánu Josefa Fortiniho. Dosud zcela užitkový objekt dostal podobu „krásného statku“ v duchu časných preromantických nálad s jejich obdivem idealizovaného pastorálního a rolnického života. Už jako „Favoritní dvůr“ ho dala kněžna spojit stromořadím se zámeckou zahradou, na kterou volně kompozičně navazuje.

Oba vstupní symetrické altány původně krásně náročná architektonická fasádní výmalba, patrně z rukou malířů Jana Kryštofa Anneise a Josefa Putze, kterou odhalil průzkum. Na dolní pětici horizontálních šedozelených pásů iluzivní rustiky s bílým spárováním navazovala zóna prvního patra. Lisenový systém zde byl pojednán lomenou bílou, narůžovělou, vpadlé plochy zdobila iluzivní malovaná, cihlově červená „cihelná“ vazba s bílými spárami, šambrány oken byly namalovány smetanově žlutě se stopami růžové, fabion korunní římsy natřeny v barvě „slonové kosti“.

Rozvrh výmalby vycházel z ryté struktury. Sondáž omítek a konstrukcí a studium archivní plánové dokumentace ukázaly, že drastické stavební a zvláště dispoziční úpravy v 19. i ve 20. století fatálně poznamenaly tvář i vnitřní kompozici vstupních budov.

V severním altánu se však našťastí zachovala autentická nástropní a nástěnná výzdoba kabinetu (1750 - 1752, J. Putz, J. K. Anneis ?) a především slavnostního sálu (1757, F. J. Prokyš). Jeho dekorace pokládáme za špičkové dílo českého rokokového freskařství. Obsahově hluboké obrazy lze mít za intimně osobní epitaf památky na předčasně zesnulou Marii Terezii (+1753). Svědčí o tom řada skrytých symbolů zmaru a smrti, utajených pod rouškou jen zdánlivě konvenčních alegorií ročních období a dalších motivů. I neúplný seznam umělců a řemeslníků, pracujících v Kvítkově dvoře, je poučnou ukázkou základny zámecké vý-

85) Srov.: L. Kunz, Lidová výklenková plastika. (Ze sbírek Etnografického ústavu Moravského muzea v Brně). Brno 1972. K problematice českokrumlovské barokní zbožnosti viz: J. Hansová, Českokrumlovský kostel sv. Víta v 17. a 18. století. Dipl. práce Historického ústavu Jihočeské univerzity, České Budějovice 1997; Z. Prokopová, Každodenní život mariánského poutního místa Kájov v letech 1656 - 1725, JSH 66 - 67, 1997 - 1998, s. 51 - 63; Táz, „Cultores deiparae Cajoviensis“. Vazby dvora Jana Kristiána z Eggenberku k poutnímu místu, OH 7, 1999, s. 597 - 615.

86) O něm naposledy: V. Vančura, Dílna Matouše Václava Jäckela, Umění 42, 1994, s. 194 - 210.

87) Ústní sdělení A. Kubíkové z roku 1987.

88) J. Müller, Nástin historicko-urbanistického vývoje území tzv. zahrady klarišek v Českém Krumlově, Č. Krumlov 1997 (rkp.).

89) J. Müller, Český Krumlov, Horní 152. Historický průzkum bývalé zahrady, Č. Krumlov 1994 (rkp.).

90) J. Muk, L. Lancinger, Český Krumlov, Park 55 (SHP); J. Müller, Nástin historického vývoje území tzv. 3. vltavského meandru města Českého Krumlova, Č. Krumlov 1994 (rkp.), Týž, Ikonografie území tzv. 3. vltavského meandru města Českého Krumlova, Č. Krumlov 1994 (rkp.); Týž, Nástin geneze městského parku v Českém Krumlově, Č. Krumlov 1995 (rkp.).

91) Viz pozn. 73.

92) K. Cichrová, J. Kropáček, J. Müller, Památkové úpravy, 1. c.; J. Muk, L. Lancinger, Státní zámek Český Krumlov - Horní hrad (SHP); A. Kubíková, Barokní přestavby českokrumlovského zámku, OH 5, 1996, s. 467 - 480.

93) Viz pozn. 76.

94) J. Hilmera, Die Bühnenbildnerischen Beziehungen zwischen Böhmen und Österreich in 17. und 18. Jahrhundert, Maske und Kothurn, Vierteljahrschrift für Theaterwissenschaft 12, 1996, s. 161 - 168.

95) E. A. Masser, A Masked-Ball in Bohemia, Festschrift Ulrich Middeldorf, 1968, s. 506 - 508. O Ledererovi dále viz: J. Záhoda, O malíři Josefu Ledererovi, Výběr 31, 1994, s. 120 - 121.

96) P. Zadražil, Jihočeský rokokový malíř František Jakub Prokyš (1713 - 1791). Diplomová práce na Katedře dějin umění FF UK, Praha 1986. Autor několik výňatků publikoval v regionálním listu Českokrumlovsko roku 1991. O Prokyšovi srov. i: F. Matouš, František Jakub Prokyš, barokní malíř jihočeský, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1937 a 1938, Praha 1939, s. 164 - 172.

97) J. Müller a kol., Kvítkův dvůr (Latrán čp. 211). Umělekohistorický a sondážní průzkum severního vstupního altánu, ARTECO Č. Krumlov 1992 (rkp.); Titiš, Umělekohistorický a sondážní průzkum, jižní vstupní altán (1993); Titiš, Umělekohistorický a sondážní průzkum, hospodářské objekty dvora (1993); J. Müller, Proměna Kvítkova dvora za vlády Josefa Adama ze Schwarzenberku, Českokrumlovské listy 2, č. 204, 1. 9. 1995.

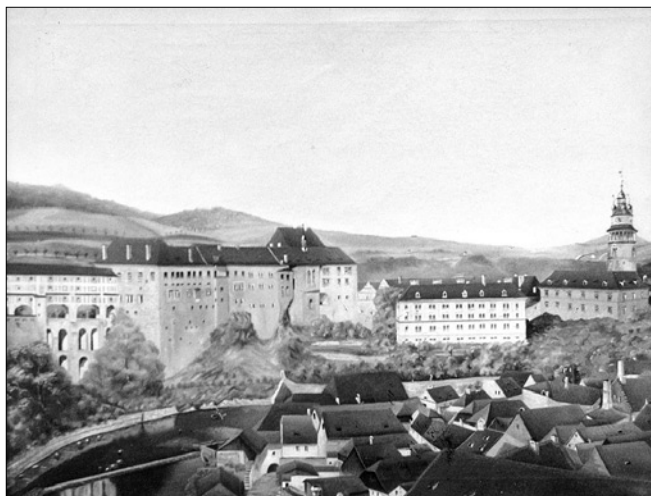
Obr. 8: Anonym, bývající chudobinec čp. 60 v Linecké ulici s kaplí sv. Alžběty, před r. 1910 (foto Státní okresní archiv Český Krumlov).

tvárné kultury ve 3. čtvrtině 18. století: knížecí políři Josef Fortini a Jan Jobst, malíři F. J. Prokyš, Josef Putz a Jan Kryštof Anneis, panští kameničtí mistři Matyáš a Vavřinec Planskerovi, zámečtí mistři, truhlář Martin Leyer, zámečník Šebestián Berghofer, sklenář Urban Eder, dvorní kamnář František Kuffart či klempíř Jan Jiří Raab.

Chybí tu však oba přední tvůrci zámeckého „vídeňského rokoka“, architekt Ondřej Altomonte a univerzální osobnost Jana Antonína Zinnera, knížecího stavebního ředitele, zahradního inspektora a především pozoruhodného sochaře, stejně jako výtvarníci a řemeslníci, spjatí s pozdně barokním zámeckým divadlem či zahradou. Malíři Jan Wetschel a Leo Merkl, sochaři Josef Muk a Josef Griessler, štukatér Matyáš André či truhlář Vavřines Makh. I jejich dílo by mělo být podrobeno hlubší umělecko-historické analýze.

S výjimkou zámeckých textilií a mobiliáře divadla prakticky nepokročilo studium pozdně barokního a rokokového uměleckého řemesla.

Také reflexe ohlasu zámecké výtvarné kultury ve městě a transformace renesančního a raně barokního architektonického dědictví se po roce 1948 nemůže prokázat podstatnějšími výsledky, pomineme-li poznatky některých stavebně-historických a restaurátorských průzkumů (Horní 151, 155, Panská 22, Kájovská 68, 69 apod.). Na své zhodnocení v tomto smyslu čeká mimo jiné i výklenková kaple sv. Alžběty v Linecké ulici se zajímavou řezanou skupinou Kalvárie, údajně vysvěcenou v roce 1747 (E. Hans, red., *Unsere Heimat*, s. 566).

Obr. 9: F. Kropáček, Český Krumlov od jihozápadu, r. 1867 (foto Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově).

VI. Závěrečná kapitola z dějin 19. století (s. 171 - 174).

Pro autory krumlovské monografie (1948) je období klasicismu a empiru jen krátké a nevýznamné „intermezzo“. Krumlov 19. století se jim jeví „umělecky sterilní“. Naopak Nastupující industrializace a rozmach dopravy jsou předznamenáním skutečné či potenciální zkázy.

Z dnešního pohledu se nám situace jeví přece jen v poněkud odlišném světle. Vedle nesporných negativ nelze přehlédnout přímo bouřlivou klasicistní stavební konjunkturu v letech 1780 - 1840, podmíněnou hospodářskou prosperitou města, nesenou hlavně textivní výrobou a papírenstvím. Relativní blahobyt Krumlovanů vyústil v hromadné přestavby celých domovních bloků, jejichž uliční interiéry získaly všeobecně klasicistní tvář. Jen díky rekonstrukci města po roce 1950 (rehabilitace gotických a renesančních fasád) došlo k zastření původního stavu.

Provedené mikrosondy takovou skutečnost plně potvrdily, například v prostoru Široké ulice.⁹⁸⁾ Objasnily, že rezervoárem početných příslušníků stavebních řemesel bylo zvláště plešivecké předměstí. Roku 1789 vlastnili zedníci a tesaři v Rybářské uličce více než 31% všech nemovitostí.⁹⁹⁾

Mezi stavebníky se začali prosazovat podnikatelé nového typu, mezi nimiž dominoval Josef Pachner, rytíř z Egendorfu. Jeho nemovitosti (Kájovská 56, 60, Plešivec 251) jsou charakteristickými reprezentanty střízlivého krumlovského klasicismu.¹⁰⁰⁾ Urbanismus a stavební dějiny Českého Krumlova nejsou pochopitelné ani bez poznání industriální architektury a studia hospodářských dějin města.¹⁰¹⁾ V tomto ohledu je zvláště zajímavé poznání geneze,

98) J. Müller, *Nástin historicko-urbanistického vývoje území jihozápadního parkánu v Českém Krumlově*, Český Krumlov 1995 (rkp).

99) J. Müller, *Nástin historicko-urbanistického vývoje Rybářské uličky v Českém Krumlově*, Č. Krumlov 1997 (rkp).

100) J. Müller a kol., *Český Krumlov. Plešivec čp. 251. Historicko-archivní a restaurátorský průzkum*, ARTECO 1992 (rkp.).

101) J. Zálaha, *Počátky textilního průmyslu v Českém Krumlově*, JSH 24, 1955, s. 21 - 24; S. Cířka, *Jihočeské papírny. 100 let závodu Rudého Práva ve Větrní, České Budějovice 1961*; J. Zálaha, *Stručné dějiny Českokrumlovská*; 1. c. Týž, *Rozvoj průmyslu na Českokrumlovsku a Kaplicku. I. díl 1945 - 1960*, Č. Krumlov 1988, nestránkováno; Týž, *Průmyslové podnikání v Budějovickém kraji na přelomu 18. a 19. století*, JSH 57, 1988, s. 138 - 151. Srov. též: J. Müller, *Nástin historicko-urbanistického vývoje Plešivce*: 1. Horní Plešivec (1994); 2. Severozápadní partie Dolního Plešivce (1994); 3. Jižní partie Dolního Plešivce (1994); 4. Detail průmyslového areálu papírny firmy I. Spiro a synové

rozkvětu i postupného zániku tradiční „industriální zóny“ jihozápadního parkánu, území „Na ostrově“ a přilehlého nábreží mlýnské stoky a Vltavy.¹⁰²⁾

Doslova v plenkách zatím zůstává studium díla klasicistních stavitelů. Ze stínu vystupuje zřetelněji snad jen tvorba ing. Josefa Rosenauera,¹⁰³⁾ Martina Dietricha (Dlouhá 95, Plešivecké náměstí 77, Plešivecká 119), architekta a měřiče Jana Sallaby (nedokončený památník Karla I. Filipa ze Schwarzenberku, vítěze protinapoleonské bitvy u Lipska r. 1813), či jinak neznámého pokrývačského mistra Ignáce Wartasse.¹⁰⁴⁾ Na autorskou identifikaci čeká půvabná empírová kaple Na čihadle (1814 - 15).

Zatímco v malířství dožívá tradice fasádních obrazů, na poli sochařství nastupuje jako příznačný materiál manufakturní a průmyslové doby litina (Krucifix a sv. Jan Nepomucký na lazebnickém mostě, 1832, 1834). Z řemeslných prvků vybavení proměňujícího se parteru města bylo zatím studováno jen veřejné osvětlení.¹⁰⁵⁾

Architektonický vývoj zámeckého areálu byl prakticky ukončen na konci 18. století. Další zásahy měly převážně povahu interiérových úprav - klasicistních, empírových, biedermeierovských i historizujících, uzavřených v 80. letech minulého století.¹⁰⁶⁾ Ze zámeckých malířů a grafiků věnovala litera-

(1997): Týž. Nástin historicko-urbanistického vývoje území tzv. zóny Ambit, Č. Krumlov 1997 (rkp.). Bývalá Jungbauerova továrna na sukno).

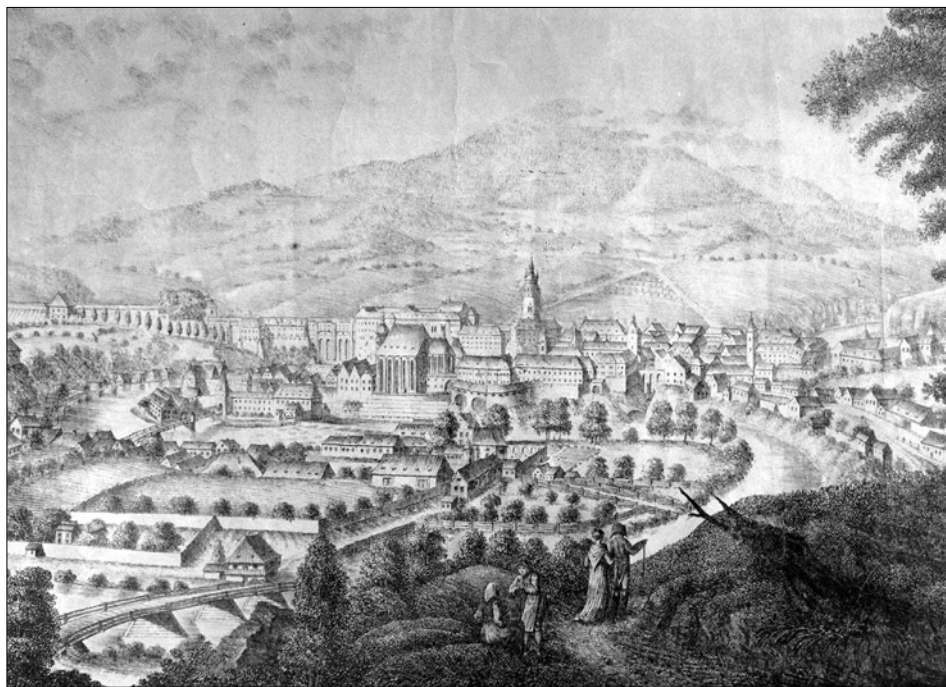
102) Viz pozn. 98. Dále srov.: J. Müller, Nástin historicko-urbanistického vývoje území „Na ostrově“ a přilehlého nábreží mlýnské stoky a Vltavy v Českém Krumlově, Č. Krumlov 1994 (rkp.).

103) A. Kubíková, Příspěvek k životopisu Josefa Rosenauera, JSH 50, 1981, s. 97 - 102; A. Kubíková, J. Zálaha, Ing. Josef Rosenauer 1735 - 1804, Chvalšiny 1991, nestránkováno.

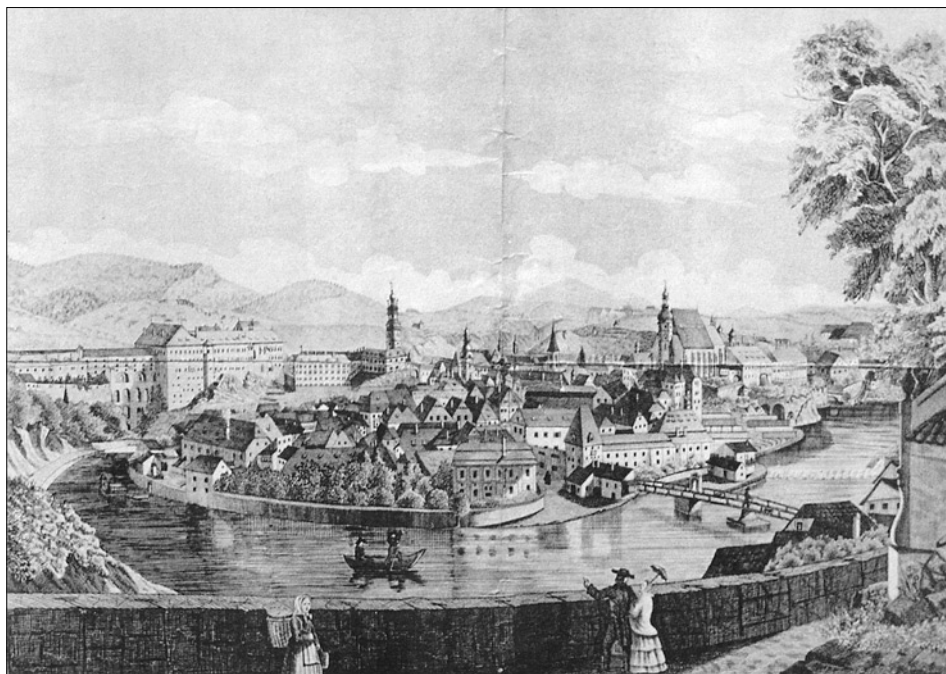
104) J. Trachtová, Z historie kaple sv. Floriána v Českém Krumlově, Výber 29, 1992, s. 190 - 191.

105) J. Müller, Dějiny veřejného osvětlení Českého Krumlova, Č. Krumlov 1994 (rkp.).

106) J. Müller, Český Krumlov. Hrad a zámek, I. c. Obecně k šlechtickému interiéru 19. století srov.: M. Pospíšilová, Historizující zámecký interier 19. století v Čechách, Umění 27, 1979, s. 296 - 311; I. Janáková, R. Vondráček (red.), Pohledy do interierů XIX. století ze sbírek UPM v Praze (Katalog výstavy), Praha 1993, nestránkováno. K. Křížová, Šlechtický interier 19. století v dobových zobrazeních ze zámeckých sbírek, Praha 1993, nestránkováno.

Obr. 10: J. Langweil, M. Falta, panoráma Českého Krumlova z Křížové hory, r. 1819 (foto J. Bloch).

Obr. 11: F. Maschek, H. Přerhuf, Panoráma Českého Krumlova od jihozápadu, r. 1858 (foto Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově).

tura určitou pozornost jen Františku Flathovi,¹⁰⁷⁾ Ferdinandu Runkovi a Paulině Schwarzenbergové¹⁰⁸⁾ i Ch. L. Philippotovi.¹⁰⁹⁾ Od 60. let minulého věku se i v Českém

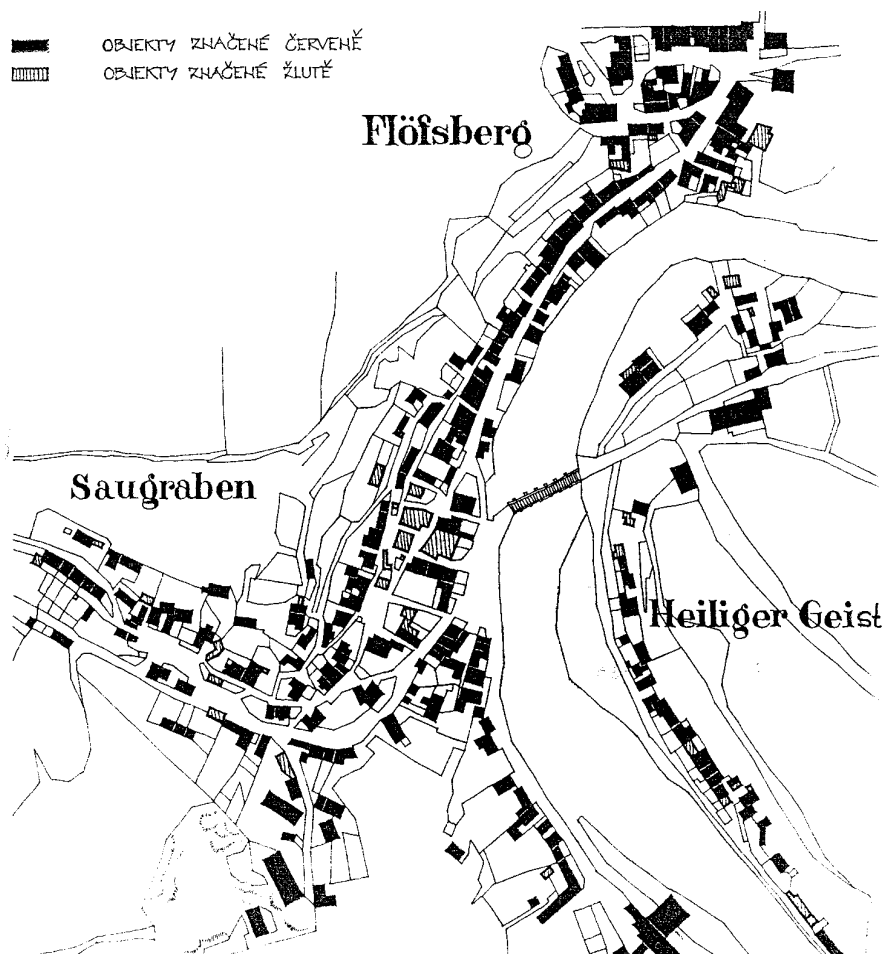
107) V. Naříková, K činnosti umělců 18. století v Čechách, Umění 8, 1960, s. 83 - 85; J. Zálaha, Státní zámek Český Krumlov, I. c., nestránkováno.

108) M. Havlová, Obraz krajiny v díle Ferdinanda Runka a Pauliny Schwarzenbergové. Dipl. práce na Katedře dějin umění FF UK, Praha 1985, nestránkováno.

109) M. Krajný, Zum Porträtschaffen von Charles Louis Philippot, Kunstjahrbuch der Stadt Linz 1962, s. 55 - 65; J. Zálaha, O činnosti malíře Ch. L. Philippota v jižních Čechách, JSH 41, 1972, s. 93 - 98; M. Mžíková, Heslo Phipippot (de Senanget), Karel Ludvík, in: Nová encyklopedie, I. c., 1995, s. 611 (pozn. 46). Srov. též: I. Neumann, Poznámky k místu a krajinomalbě, in: 5 století Českého Krumlova, s. 27 - 29; J. Zálaha,

Obr. 12: F. Kropáček, Český Krumlov od západu, r. 1868 (foto SÚPP Praha).

Obr. 13: Plešivec na mapě stabilního katastru z r. 1826 s areálem pachnerovské (později spirovské) papírny.

Krumlově začala postupně prosazovat historizující architektura různých stylových odstínů. Od neogotiky hlubocké proveniencie (schwarzenberské stavby) až po varianty retardovaného klasicismu, neorenesanci a eklektické proje-

Český Krumlov v grafice dvou století, Český Krumlov 1980; M. Mžýková, Díla českých malířů 19. a 20. století v zámeckých sbírkách, Památky a příroda 10, 1985, 12, 1987; J. Müller, Historická ikonografie Českého Krumlova, Průzkum sbírkových fondů, Český Krumlov 1995 (rkp.)

vy. Zvláště u některých hmotově předimenzovaných a převyšujících veřejných budov (školy, spořitelna) přicházela inspirace z Vídně (c. k. dvorní architekt Johann Smatosch, krumlovský rodák), jindy se uplatnili dosud téměř neznámí domácí stavitelé různé architektonické potence, jako Jan Aulický, František Sosna, Albert Moučka, Jan Bělohoubek, Ferdinand Schmall, Josef Hauber, Franz Lederhofer, Jan Štěrbík a další.¹¹⁰⁾ V 1. de-
ceniu 20. století se i v Českém Krumlově prosadila secese (např. vlastní vila „Romana“ městského stavitele Karla Nowačka, 1907, Kaplická 157, secesní prvky má i obecní nájemní dům F. Sosny (1912) - Horní Plešivec čp. 283, některé zajímavé budovy byly ovšem demolovány).

Nové architektonické a urbanistické kvality do provinciálního krumlovského prostředí vnášela od konce 19. věku stavebnická aktivita papírenského magnáta Ludwiga Spira. Na podnoží nízkopodlažní organické, architektonické nevýrazné obytné zástavby periferního appendixu plešiveckého předměstí a nad utilitárním areálem papírny vyrostly postupně v několika prostorových a výškových plánech dominantní solitérní objekty pražských architektů. Kancelářská budova čp. 267, eklektická Spirova vila čp. 268 (Lazar Kraus, 1894), neobarokuzující vila dr. O. Schwarze (Victor Kafka, čp. 279, 1908). Na tato díla pak navázaly mladší objekty místních spirovských stavitelů. Eklekticky romantizující čp. 275 Vinzenze Hillebranda (1907) i střídavě klasicizující budovy čp. 287 a 288 J. Schmieda (1921). Victora Kafku pověřil L. Spiro též stavbou židovské synagogy (Za soudem 282, 1910).¹¹¹⁾ Tentýž autor vyprojektoval i secesně laděný bývalý obchodní dům a pozdější latránskou poštu

110) Architektonickou scénu Českého Krumlova výrazně ovlivňovalo schwarzenberské stavební ředitelství, zřízené zde v roce 1851. (Vrch-
nostenští stavitelé Franz Pabutzky, Johan Swoboda, Johann Spiehs,
Karl Ebner, Anton Jaksch, Damasus Deworezky, Jan Sedláček, Jan Bě-
lohoubek a další). Srov. J. Vyběral, Století dědiců a zakladatelů. Ar-
chitektura jižních Čech v období historismu, Praha 1999, s. 83 - 109.

111) J. Fiedler, Židovské památky v Čechách a na Moravě, Praha 1992,
s. 54.

čp. 193, nedávno demolovanou (projekt 1912).

Celá řada restaurátorských průzkumů na území města ukázala, jak důležitou roli v bytové kultuře 2. poloviny 19. a počátku 20. století hrála pokojová šablonová malba, literaturou stále podceňovaná. V některých případech se může prokázat nevšední výtvarně-řemeslnou úroveň (např. Široká 49, Horní 151, Plešivec 251). Speciálnější pozornost jsme této problematice věnovali u příležitosti analýzy domu čp. 34 v Soukenické ulici a poukázali na hypotetického autora dekorací, Leopolda Zahore (nar. 1838), malíře pokojů, pocházejícího z jihočeských Vodňan.¹¹²⁾

VII. Zámecká obrazárna (s. 176 až 179)

Poznání fondu českokrumlovských zámeckých obrazů po roce 1948 a zvláště pak dějin obrazárny nesmírně pokročilo. Stěží by dnes obstálo mínění zpracovatelů monografie, že sbírka, zvláště ve svém původním uspořádání, „*nesvědčí o příliš vysokém estetickém citu majitelů...*“¹¹³⁾

K tématům, které posuzovaná kniha nereflektovala, patří mimo jiné ikonografie Českého Krumlova, problematika urbanistického a architektonického vývoje v 1. polovině 20. století či památková ochrana sídla. Zajímavou studijní otázku vztahu městské, předměstské a „lidové“ architektury ve světle geneze způsobu vytápění nastínil v posledních letech Jiří Škabrada.¹¹⁴⁾

Obr. 14: J. Seidel (?), Plešivec s areálem papírny, kolem r. 1890 (foto Státního okresního archivu Č. Krumlov).

Obr. 15: Anonym, Plešivec se spirovským obytným (čp. 268, 275, 279) a průmyslovým areálem, kolem r. 1908 (foto Státní okresní archiv Č. Krumlov).

112) J. Müller a kol., Český Krumlov. Soukenická 34. Umělecko-historický a restaurátorský průzkum, ARTECO 1992 (rkp.).

113) Z literatury uveďme: O. J. Blažiček, Obrazárny Státních hradů a zámků, Praha 1956, s. 10 n.; L. Machytka, Expertiza obrazového fondu Státního zámku Český Krumlov, Památkový ústav v Českých Budějovicích 1980 (rkp.); Týž, Dějiny sbírky obrazů na Státním zámku v Českém Krumlově, Památkový ústav v Českých Budějovicích 1984 (rkp.); Týž, Angelo Maria Costa da Milano, Umění 32, 1984, s. 252 - 254; J. Vacková, Čtyři antverpští manýristé, Umění 32, 1984, s. 121 - 131; L. Machytka, Nová instalace zámecké obrazárny v Českém Krumlově, Památky a příroda 10, 1985, s. 398 - 401; Týž, Zur Geschichte der Schwarzenbergischen Gemäldesammlungen in den südböhmischen

Schlössern, in: Intuition und Darstellung; Erich Hubala zum 24. März 1985, München 1985, s. 243 - 248; J. Vacková, Některé málo známé nizozemské obrazy 16. století v československých sbírkách, Umění 36, 1988, s. 489 - 509; Táz, Nizozemské malířství 15. a 16. století. Československé sbírky, Praha 1989, s. 1541 n.

114) Srov.: J. Škabrada, P. Dostál, Český Krumlov - Plešivec, I. c., 1983, (pozn. 2); S. Voděra, J. Škabrada, Jihočeská lidová architektura, České Budějovice 1986, s. 67, obr. 141, 142; J. Škabrada, K charakteru výstavby vesnického domu 16. a 17. století v Čechách, in: J. Škabrada (red.), Vesnický dům v 16. a 17. století. ČVUT - Fakulta architektury, Praha 1992, s. 138 - 166; J. Škabrada, Lidové stavby, Praha 1998.

ČESKÝ KRUMLOV/KRUMAU IN DER KUNSTGESCHICHTLICHEN LITERATUR, BILANZEN UND PERSPEKTIVEN

Der Autor bewertet auf Grund der retrospektiven Rezension des Buches von Václav Mencl und Koll. „Český Krumlov. Jeho život a umělecký růst“ (1948) die Ergebnisse der „Krumauer Forschung“ in den letzten fünfzig Jahren. Er konzentriert sich nicht nur auf kunstwissenschaftliche Arbeiten, sondern auch auf Beiträge der allgemeinen Historiographie und der archäologischen Literatur. Er macht auf den bedeutenden und oft verborgenen Beitrag von baugeschichtlichen Analysen, kunstgeschichtlichen und Restaurierungsuntersuchungen und Archiv-Recherchen aufmerksam. Er hebt dabei besonders den langjährigen Beitrag von Jan Muk und Luboš Lanzinger auf dem Gebiete der Erkenntnis der Krumauer Architektur hervor. Der Verfasser macht uns auch mit einigen eigenen Erkenntnissen bekannt, wie er sie in nicht publizierten Manuskripten in den Jahren 1986-1997 gesammelt hat. Die skizzierte Bilanz versteht er als eine Anregung zu der Diskussion von der künftigen, sehr nützlichen Monographie von Český Krumlov/Krumau.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Český Krumlov/Krumau, Gesamtansicht von Südosten (Foto Archiv PÚSČ).

Abb. 2: Český Krumlov/Krumau, der westliche Giebel der gotischen Kirche des hl. Jodokus, Detail (Foto J. Prokopec).

Abb. 3: Český Krumlov/Krumau, ein vermauertes Fenster mit dem Verputz-Passepartout im westlichen Giebel der gotischen Kirche des hl. Jodokus (Foto J. Prokopec).

Abb. 4: Anonymus, das Motivbild des hl. Franz Xaver mit der Vedute von Čes-

ký Krumlov/Krumau vom Süden, i. J. 1681 und Übermalungen aus der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts (Foto Archiv des Autors).

Abb. 5: Das Schloß Český Krumlov/Krumau – das Renaissanceobjekt des ehemaligen Frauenzimmers, die Disposition der Innenräume.

Abb. 6: Das Schloß Český Krumlov/Krumau, das Renaissanceobjekt des ehemaligen Frauenzimmers („Kammer I. G. Frau“), ein Detail des Wappens Anna Maria von Baden (Foto J. Prokopec).

Abb. 7: P. A. Anneis (?) Český Krumlov unter dem Schutz von Jungfrau Maria und den Heiligen, 1727-28 (Foto ŠÚPP Praha).

Abb. 8: Anonymus, die ehemalige Armenanstalt Kónskr.-Nr. 60 in der Linecká Gasse mit der Kapelle der hl. Elisabeth, vor 1910 (Foto Staatliches Kreisarchiv Český Krumlov).

Abb. 9: F. Kropáček, Český Krumlov/Krumau vom Südwesten, i. J. 1867 (Foto Heimatkundliches Kreismuseum in Český Krumlov).

Abb. 10: J. Langweil, M. Falta, das Panorama von Český Krumlov/Krumau von Křížová hora, J. 1819 (Foto J. Bloch).

Abb. 11: F. Maschek, H. Přerhof, das Panorama von Český Krumlov/Krumau vom Südwesten, J. 1858 (Foto Heimatkundliches Kreismuseum in Český Krumlov/Krumau).

Abb. 12: F. Kropáček, Český Krumlov vom Westen, i. J. 1868 (Foto ŠÚPP Praha).

Abb. 13: Plešivec auf der Landkarte des stabilen Katasters aus dem Jahre 1826 mit dem Areal der pachnerschen (später spirovchen) Papierfabrik.

Abb. 14: J. Seidel (?), Plešivec mit dem Areal der Papierfabrik, um 1820 (Foto des Staatlichen Kreisarchivs in Český Krumlov/Krumau).

Abb. 15: Anonymus, Plešivec mit dem spirovchen Wohn- und Industriearreal, um 1908 (Foto des Staatlichen Kreisarchivs in Český Krumlov/Krumau).

(Übersetzung J. Noll)